

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA ÚČETNICTVÍ

**Právní, účetní a daňové aspekty zajištění pohledávek z obchodního styku po lhůtě
splatnosti**

Legal, Accounting and Tax Aspects of Ensuring Trade Receivables Overdue

Studentka:

Bc. Hana Titzová

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2013

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Hana Titzová**

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně

Specializace: 00 Účetnictví a daně

Téma: Právní, účetní a daňové aspekty zajištění pohledávek z obchodního styku
po lhůtě splatnosti
Legal, Accounting and Tax Aspects of Ensuring Trade Receivables
Overdue

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika pohledávek, jejich ocenění, řešení a zajištění
3. Účetní a daňové aspekty pohledávek po splatnosti a způsoby vymáhání pohledávek
4. Praktické řešení pohledávek z obchodní činnosti po splatnosti ve vybraném podniku
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.

DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 244 s. ISBN 978-80-7357-599-1.

PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 26.04.2013

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 26. dubna 2013

Hana Titzová

Bc. Hana Titzová

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Základní charakteristika pohledávek, jejich ocenění, řešení a zajištění	6
2.1. Právní pohled	6
2.2. Účetní hledisko	7
2.2.1. Oceňování pohledávek	9
2.2.2. Inventarizace pohledávek	10
2.3. Daňové pojetí.....	10
2.4. Řízení pohledávek	11
2.4.1. Informace	12
2.4.2. Náklady na proces pohledávek.....	12
2.5. Preventivní zajištění pohledávek	13
2.5.1. Smluvní pokuta	14
2.5.2. Úrok z prodlení.....	14
2.5.3. Směnka	15
2.5.4. Zástavní právo	15
2.5.5. Záloha.....	16
2.5.6. Zadržovací právo	16
2.5.7. Ručení.....	17
2.5.8. Pojištění pohledávek	17
2.5.9. Ostatní	18
3. Účetní a daňové aspekty pohledávek po splatnosti a způsoby vymáhání pohledávek	21
3.1. Opravné položky.....	21
3.1.1. Účetní opravné položky	21
3.1.2. Zákonné opravné položky	22
3.2. Odpis pohledávek	26
3.2.1. Účetní odpis pohledávek	26
3.2.2. Daňově uznatelný odpis pohledávek.....	26
3.3. Způsoby vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti mimosoudní cestou	27
3.3.1. Uznání závazku	28
3.3.2. Notářský zápis	28
3.3.3. Započtení pohledávek	28
3.3.4. Postoupení pohledávky	29
3.3.5. Postoupení smlouvy	30
3.3.6. Inkasní kanceláře.....	31
3.3.7. Rozhodčí doložka.....	31
3.4. Způsoby vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti soudní cestou.....	32

3.4.1.	Soudní řízení	32
3.4.2.	Insolvenční řízení	33
3.4.3.	Exekuční řízení.....	34
4.	Praktické řešení pohledávek z obchodní činnosti po splatnosti ve vybraném podniku	36
4.1.	Charakteristika vybrané společnosti.....	36
4.2.	Charakteristika pohledávek v divizi	37
4.3.	Formy zajištění pohledávek v divizi.....	37
4.4.	Formy vymáhání pohledávek v divizi	38
4.5.	Opravné položky k pohledávkám a odpis pohledávek v divizi	40
4.6.	Analýza pohledávek v divizi v letech 2008 – 2012.....	41
4.6.1.	Pohledávky dle země odběratele	41
4.6.2.	Pohledávky z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012	45
4.7.	Zjištěné nedostatky a návrhy na jejich řešení	50
5.	Závěr.....	53
	Seznam použité literatury	54
	Seznam zkratk	57
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	

1. Úvod

V podnikatelské sféře není mnoho výrazů natolik používaných jako pojem pohledávka. Stále častěji ji však užíváme ve spojitosti s platební neschopností podnikatelského subjektu.

Pohledávky představují práva, resp. nároky podniků vůči jiným subjektům na příjem peněžních prostředků (popř. věcná plnění od těchto subjektů) ve stanovené době a ve známé výši. Pohledávky mají úvěrový charakter.

S pohledávkami a potažmo závazky se setkávají všechny podnikatelské subjekty. Nejčastěji to jsou pohledávky z obchodních vztahů – proto právě jim jsem věnovala tuto práci. V dnešní době představují pohledávky či obtížně vymahatelné pohledávky velký problém, který zatěžuje téměř všechny podnikatelské subjekty. Mnohdy mají na chod firmy i osudový dopad, proto je třeba se snažit o minimalizaci tohoto rizika.

Cílem práce je charakterizovat pohledávky z obchodního styku, podrobně vysvětlit právní, účetní a daňové aspekty zajišťování pohledávek po splatnosti, vymezit způsoby vymáhání pohledávek po splatnosti, dále také naznačit změny v zajišťování pohledávek po splatnosti v souvislosti s novým občanským zákoníkem, účinným od 1. ledna 2014 a v neposlední řadě praktické řešení a zhodnocení pohledávek z obchodního styku ve vybrané divizi společnosti.

V teoretické části diplomové práce bude vysvětlen pojem pohledávka a to jak z hlediska právního, účetního, tak i daňového. Dále bude teoretická část věnována možnostem preventivního zajištění pohledávek, možnostem vymáhání pohledávky po lhůtě splatnosti soudní a mimosoudní cestou a zajišťování pohledávek po splatnosti z účetního a daňového hlediska.

Praktická část diplomové práce bude zaměřena na charakteristiku společnosti Gama s.r.o., stav pohledávek z obchodního styku v letech 2008-2012 v divizi, řízení a správu pohledávek včetně následného vymáhání a promítnutí situace do účetnictví divize. Identifikace zjištěných nedostatků při řízení pohledávek v divizi a návrh možných řešení ke zlepšení stávajícího stavu. V diplomové práci budou využity metody analýzy, syntézy a komparace.

2. Základní charakteristika pohledávek, jejich ocenění, řešení a zajištění

K zajištění své vlastní existence, požadovaného umístění na trhu a dalšího rozvoje, je důležité, aby podnikatelský subjekt poskytoval své služby kvalitně a především inkasoval za svou činnost peníze.

Pohledávky mají své kladné i záporné stránky. Kladné stránky tvoří zejména možnost poskytování delších lhůt splatnosti pohledávek, což v podstatě znamená poskytovat dodavatelský úvěr a tím zvyšovat konkurenceschopnost firmy na trhu. K záporným stránkám se řadí riziko nezaplacení pohledávky, což s sebou nese i další rizika v podobě zaplacení daně z přidané hodnoty a daně z příjmu i v případě kdy odběratel nezaplatí.

2.1. Právní pohled

K nejdůležitějším právním předpisům, které jsou nezbytné pro podnikatelskou praxi, se řadí dvě právní normy:

- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen občanský zákoník, popř. ObčZ) a
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen obchodní zákoník, popř. ObchZ).

Základní vystižení pohledávky je v občanském zákoníku v § 488 definováno tak, že „závazkovým vztahem je právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek.“¹

Dle § 494 ObčZ je obsahem závazku něco dát, něčeho se zdržet nebo něco trpět a naopak věřitel je oprávněn požadovat plnění. Obchodní zákoník upravuje speciální oblast vztahů mezi podnikateli, které vznikají na základě jejich podnikatelské činnosti.

V případě že schází v obchodním zákoníku modifikace nějakého problému a tím ji nelze podle obchodního zákoníku řešit, řídí se úprava této otázky i v oblasti podnikání a obchodu základním právním předpisem – občanským. Občanský zákoník tedy plní funkci základního právního předpisu a obchodní zákoník upravuje zvláštní vztahy vznikající mezi podnikateli. [6]

Příčin pro vznik pohledávky je celá řada. Obecné důvody vzniku pohledávky pro občanskoprávní i obchodně právní vztah upravuje § 489 ObčZ, podle něhož závazky

¹ § 488 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

vznikají především ze smluv, z bezdůvodného obohacení, ze způsobené škody či jiných skutečností, které jsou uvedeny v zákoně.

Pohledávky, se kterými se můžeme setkat v každodenním životě i jako fyzická osoba nepodnikatel, jsou charakteru občanskoprávního. Vznik a existence těchto pohledávek je podmíněn občanským zákoníkem. Další skupinu, jejíž vznik a existence se posuzuje podle obchodního zákoníku, tvoří obchodněprávní pohledávky. [6]

Smlouva je dvoustranný i případně vícestranný právní úkon, při kterém se dlužník zavazuje, poskytnou určité plnění a věřitel má nárok toto plnění od dlužníka obdržet. Vznik pohledávky na straně věřitele (dodavatele) automaticky způsobuje vznik závazku na straně dlužníka (odběratele). V každém případě se musí jednat o závazek vzniklý v souladu s právem a existující.

Záměrem tvůrců nového občanského zákoníku - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník - který nabývá účinnosti 1. ledna 2014, je zpřístupnění a zjednodušení právní problematiky širšímu okruhu občanů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen **nový občanský zákoník** nebo NOBČZ), bude nově komplexně upravovat závazkové práva. V současnosti tyto smluvní vztahy upravuje jak občanský, tak i obchodní zákoník. Podnikatelé u závazkových vztahů již tedy nebudou muset řešit rozdíly mezi subjekty vztahů občanského a obchodního práva. Novinky budou v oblasti vztahů mezi věřiteli a dlužníky, respektive u postoupení pohledávek. Rovněž nastanou změny v oblasti ručení věřitele za dobytost pohledávky při postoupení a i v dalších oblastech týkajících se pohledávek po splatnosti. [18]

2.2. Účetní hledisko

Převážná část zúčtovacích vztahů podniku k vnějšímu světu se zobrazuje ve třetí účtové třídě. Jsou zde zachyceny jako pohledávky či závazky. Další kategorizací pohledávek a závazků se také zabývá zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen zákon o účetnictví eventuálně ZoÚ), vyhláška 500/2002 Sb., ale také Český účetní standard č. 017 - Zúčtovací vztahy. Z pohledu účetnictví je pohledávka nárok účetní jednotky, která zde vystupuje v pozici věřitele, na úhradu určité předem stanovené peněžní částky od dlužníka. Hlavním důvodem vzniku pohledávek je časový nesoulad mezi okamžikem provedení výkonů (např. poskytnutí služby, prodej zboží či výrobků) a okamžikem zaplacení za tyto provedené výkony. [6]

Jednou z obecně uznávaných účetních zásad, která se vztahuje i na pohledávky, je zásada zákazu kompenzace neboli zásada zákazu vzájemného zúčtování (kompenzace pohledávky a závazku). Výjimkou jsou pouze vyrovnané pohledávky a závazky mezi dvěma stejnými subjekty, ve stejné měně a se splatností do jednoho roku.

Pohledávky zachycené ve třetí účtové třídě mohou být jak krátkodobé, tak dlouhodobé povahy. To je zásadní rozdíl oproti závazkům, u kterých se v rámci třetí účtové skupiny sledují jen z pohledu krátkodobého, dlouhodobé závazky se nacházejí ve čtvrté účtové skupině. Pro bezproblémové odlišení krátkodobých pohledávek od dlouhodobých, jejichž splatnost je delší než jeden rok, je příhodné zřídit analytickou evidenci. Další členění pohledávek může být dle důvodu jejich vzniku. Takto se pohledávky člení na pohledávky z obchodního styku a pohledávky vznikající z ostatních důvodů. [6]

Pohledávky vznikající z obchodního styku se rozdělují na:

- pohledávky za odběrateli resp. z obchodních vztahů;
- pohledávky z poskytnutých provozních záloh (poskytnuté dodavateli před uskutečněním dodávky);
- pohledávky spojené s používáním směnek;
- ostatní pohledávky (např. reklamační nároky, náhrady škod od pojišťovny).

Pohledávky vznikající z ostatních důvodů jsou za jinými dlužníky, kterými nejsou odběratelé:

- pohledávky z kapitálových vztahů (tedy za ovládanými a řízenými osobami a pohledávky za účetní jednotky pod podstatným vlivem);
- pohledávky za společníky, účastníky sdružení a za členy družstva;
- pohledávky z poskytnutých záloh (např. na cestovné zaměstnancům jedoucím na pracovní cestu);
- daňové pohledávky (vůči státu);
- pohledávky ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění;
- dohadné pohledávky – účtované na dohadné položky aktivní (např. pohledávka za pojišťovnu, která do dne uzavření účetních knih nepotvrdila její hodnotu);
- ostatní pohledávky (např. pohledávky při prodeji podniku, pronájmu podniku).

V neposlední řadě se pohledávky mohou rozdělovat dle místa vzniku na tuzemské a zahraniční. Podle § 4 odst. 12 zákona o účetnictví, se zahraniční pohledávky musí účtovat jak v českých, tak v cizích měnách. Účetní jednotka si ve vnitřní směrnici pro vymezené

období stanoví pevné kurzy anebo použije denní kurzy, které vyhláší ČNB. Výsledkem přepočtů jsou kurzové rozdíly – zisk, příp. ztráta.

Pohledávky se pomocí analytických účtů nerozlišují jen dle časového hlediska či podle jednotlivých druhů měn, ale právě i podle jednotlivých dlužníků a odběratelů pomocí tzv. saldokont. Účetní jednotka pro každého odběratele vede samostatný analytický účet, jehož saldo (zůstatek) udává výši pohledávky či závazku. [6]

2.2.1. Oceňování pohledávek

Zákon o účetnictví v § 24 účetním jednotkám stanovuje povinnost oceňovat pohledávky. Pohledávky se mohou oceňovat těmito způsoby:

- jmenovitou hodnotou – při vzniku pohledávky;
- pořizovací cenou – za pořizovací cenu je považována cena, za kterou byl majetek pořízen včetně nákladů, které souvisí s jeho pořízením, např. náklady na odměny právním zástupcům, provize či na znalecké ocenění nakupovaných pohledávek;
- reprodukční pořizovací cenou – v případě bezúplatného nabytí dědictvím nebo darováním, kdy je cena stanovena na základě znaleckého posudku;
- reálnou hodnotou – takto se oceňují pohledávky, které nabyla účetní jednotka za účelem obchodování s nimi. Ocenění stanovuje § 27 odst. 1 písm. e) ZoÚ a tímto způsobem oceňujeme pohledávky ke dni roční účetní závěrky. Za reálnou hodnotu můžeme použít, dle § 27 tržní hodnotu, ocenění kvalifikovaným odhadem nebo posudkem znalce či ocenění stanovené podle zvláštních právních předpisů.

Účetní jednotky jsou povinny podle § 4 odst. 12 ZoÚ vést účetnictví v peněžních jednotkách české měny. Při provádění zahraničně obchodních operací musí pohledávky vzniklé v cizí měně evidovat jak v českých korunách, tak i v cizích měnách. K přepočtu položek ze zahraničních operací dochází vždy, dle § 24 odst. 6 a 7 ZoÚ, při uskutečnění případu a ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se sestavuje účetní závěrka. Pro přepočet cizí měny na české koruny lze využít denního kurzu ČNB nebo použít pevný kurz, který si stanoví účetní jednotka vnitřním předpisem na základě kurzu devizového trhu vyhlášeného ČNB pro určité období, které však nesmí být delší než kalendářní rok. Při přepočtu vznikají kurzové rozdíly – kurzové ztráty či kurzové zisky. Vznikají kvůli časovému nesouladu mezi okamžikem vzniku devizové pohledávky a její úhradou anebo z neuhrazených zahraničních pohledávek na konci účetního období. Vzniklý kurzový rozdíl má přímý vliv na hospodářský výsledek a je daňově účinný.

2.2.2. Inventarizace pohledávek

Účetní jednotky musí vést účetnictví tak, aby vždy zobrazovalo věrný a poctivý obraz skutečnosti, proto mají na základě § 6 ZoÚ povinnost inventarizovat svůj majetek a závazky. Pravidla pro provádění inventarizace jsou uvedena v § 29 a 30 ZoÚ. Povinností účetní jednotky je dle § 29 odst. 3 ZoÚ prokázat provedení inventarizace u veškerého majetku a závazků po dobu 5 let po jejím provedení.

Zjištění skutečného stavu pohledávek probíhá na základě dokladové inventury, zejména s knihou faktur, neboť se jedná o majetek, u kterého nelze vizuálně zjistit jeho existenci a není tedy možné použít fyzickou inventuru. Následně tyto stavy jsou účetní jednotky povinny zaznamenat v tzv. inventárních soupisech. Zůstatky na účtech pohledávek musí souhlasit s knihou faktur. V rámci této činnosti je dobré, aby účetní jednotka využila u významných pohledávek a u pohledávek po splatnosti i tzv. ověřovacího dopisu (konfirmační dopis). Pomocí tohoto dopisu žádáme svého odběratele o potvrzení námi evidovaných pohledávek. Potvrzením se dlužník přihlásí ke svým splatným závazkům, což je důkazní materiál v případě dalšího vymáhání včasne neuhrazených pohledávek.

V inventarizaci se dále ověřuje, zda reálná hodnota není nižší, než je jejich hodnota v účetnictví. Pokud reálná hodnota pohledávky je nižší než účetní, je třeba využít opravných položek, které představují dočasné snížení hodnoty. Reálnou hodnotu pohledávek ovlivňuje několik rizikových faktorů. Hlavním rizikovým faktorem je schopnost dlužníka splácet, mezi další faktory můžeme začlenit vývoj inflace, stabilitu ekonomického systému státu, úrokových měn, měnových kurzů a podobně.

2.3. Daňové pojetí

Základní právní úprava pohledávek z daňového hlediska je řešena v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen zákon o daních z příjmů nebo ZDP) a v zákoně č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů (dále jen zákon o rezervách nebo ZoR).

Pro společnost, která je účetní jednotkou, mohou být neuhrazené pohledávky ve lhůtě splatnosti problém, jelikož zdanitelný výnos vzniká již v okamžiku poskytnutí plnění a ne ke dni, kdy byla pohledávka skutečně odběratelem uhrazena. Realizovatelné plnění i přes to, že nebylo uhrazeno odběratelem, tak zvyšuje základ daně, což může mít pro společnost nepříznivý vliv. [2]

Zákon o daních z příjmů se snaží zmírnit tyto negativní dopady, nabízí tedy po splnění určitých podmínek, odpis pohledávek po lhůtě splatnosti do daňových nákladů. Zákon o rezervách umožňuje k nepromlčeným pohledávkám po datu splatnosti tvorbu opravných položek, jakož i k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení. Za předpokladu splnění zákonných podmínek se odpis pohledávek nebo opravné položky účtují na vrub daňově uznatelných nákladů. Daňově lze však zvýhodňovat jen pohledávky právně nezpochybnitelné, tedy nesmí se jednat například o pohledávku, která vznikla na základě právního úkonu, který je neplatný od samého počátku.

2.4.Řízení pohledávek

Řízením pohledávek je činnost podniku, která směřuje k optimálnímu usměrňování jeho pohledávek. Jeho předmětem jsou objem pohledávek a jejich vývoj, rentabilita a likvidnost pohledávek, struktura pohledávek podle různých kritérií, rovnoměrnost či nerovnoměrnost doby splacení, subjekt pohledávek (odběratelé), rizika spojená s pohledávkami a činnosti směřující k vymáhání pohledávek. [9]

Problematika pohledávek po splatnosti může být chápána i jako zpětná vazba zákazníků. Neboť úhradou pohledávky nám odběratel může dát najevo spokojenost s naším produktem či službou. Ve většině společností navíc prodejní operace nejsou pod přímou kontrolou osoby odpovědné za řízení pohledávek, a není tedy možnost proces plně kontrolovat. Důležité je tedy také rozdělení pravomocí a odpovědností. [7]

Vlastní řízení pohledávek se rozděluje na tři základní rozměry:

- prevence;
- monitorování;
- vymáhání.

Pro kvalitní řízení pohledávek je důležité:

- znát zdroje a objektivnost informací;
- provádět pravidelné marketingové studie průzkumu trhu;
- efektivní používání platebních a zajišťovacích instrumentů s ohledem na situaci na trhu;
- znalost světových trendů výrobního oboru, ve kterém firma podniká, ale i navazujících oborů, včetně oborů, v nichž podnikají odběratelé;
- pravidelná práce se zákazníkem, která vychází z informací o bonitě a situaci na trhu.

Prevence hlavně spočívá v získávání důležitých informací, které sice nezaručí společnosti, že vyřeší veškeré problémy, ale mohou být nápomocny při předcházení problému, při rozhodování a řešení problému. [10]

Prevence se zaměřuje hlavně na stanovení limitu dodavatelských úvěrů, platební podmínky, přístup a vztah k novým zákazníkům a vystavování a evidenci potřebných dokladů pro existenci pohledávky. Prosperita společnosti je odvozena od prosperity odběratelů. Firmy zpracovávají různé metodologické postupy pro hodnocení bonity odběratelů a stanovení úvěrových limitů s cílem snížení rizika nezaplacení.

Klíčovými faktory rizika při řízení pohledávek je především schopnost odběratele zaplatit pohledávku a náklady které souvisejí s procesem pohledávek. Schopnost odběratele zaplatit pohledávku společnost čerpá z informací, které získává z různých zdrojů a které se dělí dle stupně podrobnosti.

2.4.1. Informace

Informacemi jsou identifikační údaje, jako název společnosti, právní struktura a vlastníci. Dále základní hospodářské informace jako je velikost společnosti, obrat a management. V neposlední řadě také podrobnější hospodářské informace jakými jsou výkonnost, zadluženost a platební morálka společnosti.

Vnitřními zdroji jsou účetní informace. Účetní informace lze rozdělit na finanční, manažerské a daňové. Vnější informace se dají rozdělit na kancelářské, neboli veřejně přístupné, kreditní, jenž slouží k analýze solventnosti zákazníka a bankovní informace, což je specifický druh informací, které banka shromažďuje o svých klientech, pochopitelně tyto informace jsou chráněny zákonem o bankovním tajemství. Zdroje vnějších informací jsou obchodní rejstřík, živnostenský rejstřík, informační kanceláře a samozřejmě Internet. [1]

2.4.2. Náklady na proces pohledávek

Ve většině společností jsou náklady související s řízením pohledávek trojího druhu, stejně tak, jako se dělí vlastní řízení pohledávek. Tedy především náklady na prevenci, náklady na monitorování již vzniklých pohledávek a náklady vydané na vymáhání pohledávek. [10]

Náklady lze také členit na náklady externí a interní. Externí náklady se zjišťují a přiřazují snadněji než interní náklad. Mezi externí náklady může společnost začlenit

například náklady na nákup externích informací nebo vyhodnocení odběratelů externími společnostmi, náklady na pojištění pohledávek, náklady na preventivní instrumenty apod.

Mezi interní náklady související s řízením pohledávek můžeme zařadit část nákladů na vytváření a využívání informačních systémů, nákladů na zavádění nových manažerských metod, náklady na řízení, tisk a archivaci interních dokumentů, náklady na interní vyhodnocení odběratelů, náklady na vymáhání provádění právními zástupci společnosti apod. Samozřejmostí však zůstává fakt, že jakmile začneme pohledávku vymáhat, ať už soudní nebo mimosoudní cestou, náklady na vymáhanou pohledávku začnou růst mnohem rychleji.

Bohužel stále některé společnosti neuvažují nad možností preventivního jištění pohledávek, jejíž náklady lze ovlivnit s použitím odpovídajících instrumentů a platebních podmínek na rozdíl od nákladů na vymáhání pohledávek, které společnost ovlivňuje značně problematicky. Svou pozornost by společnost měla směřovat nákladům vztahujícím se k řízení pohledávek. Analyzovat by měla, jak jednotlivé podskupiny nákladů, tak i jejich vývoj v čase, aby byla schopna poznat trendy jejich vývoje. Vhodné by bylo i sledování vývoje nákladů v jednotlivých skupinách podle bonity odběratelů. [10]

2.5. Preventivní zajištění pohledávek

Preventivním zajištění pohledávky, tj. zajištění pohledávky ještě před jejím vznikem, se může podnikatel vyhnout pozdějším problémům a získat tím větší jistotu úhrady. Tato oblast je komplikovaná, protože v praxi odběratel většinou nechce nést odpovědnost za svoji případnou budoucí platební neschopnost. A protože je konkurence na trhu vysoká, jsou společnosti nuceny slevovat ze svých požadavků na své obchodní partnery, a to jen proto, aby jejich potencionální odběratel nepřešel ke konkurenční společnosti, která nevyžaduje toliko zajištění obchodního úvěru. Obchodní úvěr je úvěr vyplývající z běžného obchodního styku mezi podnikateli, který vzniká při odložené splatnosti závazku.

Funkce zajišťovacích prostředků:

- preventivní - předem upozorňuje na povinnost a následky při nedodržení daného závazku;
- zajišťovací - zvyšuje míru jistoty, že bude pohledávka uhrazena, a umožňuje věřiteli uspokojit pohledávku náhradním způsobem ze zajištěného prostředku.

Mezi nejčastější důvod vzniku pohledávky je smlouva, která je jedním z nejvíce používaných zajišťovacích prostředků. Její úprava je obsažena v ustanoveních § 409 až 475 obchodního zákoníku.

2.5.1. Smluvní pokuta

Zajištění pohledávek pomocí smluvní pokuty je upraven § 544 a 545 ObčZ a obchodní závazkové vztahy se řídí § 300 až 302 ObchZ. Podstatou smluvní pokuty je zaplatit paušalizovanou náhradu škody, kterou si strany sjednaly, plynoucí z porušení povinnosti. Smluvní pokutou lze například zajistit pozdní dodávky zboží, vady díla nebo pozdní placení.

Základní odlišností v současnosti je, že smluvní pokuta v obchodním právu je na rozdíl od subjektivní úpravy občanskoprávní, založena na objektivním principu, kdy dlužník je povinen zaplatit smluvní pokutu bez ohledu na zavinění a není tedy automaticky uplatňována presumpce nedbalostního zavinění potencionálního dlužníka. Úprava smluvní pokuty v novém občanském zákoníku odstraní tento rozdíl ve vztahu k zavinění v úpravě smluvní pokuty v občanském a obchodním právu, tak že smluvní pokuta bude pro celé soukromoprávní odvětví vystavěna na principu objektivním. Zajištění závazku smluvní pokutou bude tedy jistě efektivnější, neboť strany nebudou ve vztahu k zavinění zatěžovány důkazním břemenem. Smluvní pokuta je upravena v § 2048 a násl. NObčZ v oddílu nazvaném utvrzení dluhu. Tedy společně s institutem uznání dluhu se systematicky vyčleňuje ze způsobu zajištění dluhu a tvoří novou právní kategorii. Další významnou změnou je skutečnost, že NObčZ nepožaduje jako podstatnou náležitost písemnou formu. [13]

2.5.2. Úrok z prodlení

Dlužník, který řádně a včas nesplní svůj dluh vůči věřiteli, je v prodlení. Věřitel má právo požadovat plnění včetně úroků z prodlení a poplatků z prodlení. V oblasti občanskoprávních vztahů, tj. vztahů mezi fyzickými osobami nebo mezi fyzickými osobami a podnikateli, upravuje úroky z prodlení občanský zákoník v § 517 s tím, že jejich výše je stanovena prováděcím předpisem.² Nařízení vlády upravuje úroky z prodlení v občanskoprávních vztazích, má však zásadní význam i pro vztahy obchodněprávní. Úrok z prodlení v obchodněprávních vztazích upravuje obchodní zákoník v § 369 s tím, že pro tyto vztahy je výše úroků dána smluvním ujednáním a pokud výše úroků smluvně dohodnuta není, použije se soukromoprávní úprava úroků z prodlení. Dle § 1970 NObčZ bude možno i v občanskoprávních vztazích při stanovení výše úroků z prodlení možnost smluvního ujednání.

² Nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatků z prodlení, ve znění pozdějších předpisů

2.5.3. Směnka

Směnka je obchodovatelný cenný papír obsahující bezpodmínečný písemný závazek dlužníka uhradit částku, která je uvedena na směnce, v určitém čase a na určitém místě. Zároveň majitel směnky je oprávněn vyžadovat ve stanovené lhůtě úhradu peněžní sumy uvedené na směnce. Institut směnky je upraven zákonem č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový. Pro svou jednoduchost a rychlost, oproti jiným zajišťovacím nástrojům, je jedním z oblíbených zajišťovacích prostředků pohledávek.

2.5.4. Zástavní právo

Zástavní právo, které upravuje § 152 až 172 ObčZ, slouží k zajištění pohledávky v případě, kdy dluh nebyl včas splněn. Dle těchto paragrafů může být zastavena věc movitá nebo nemovitá, podnik, soubor věcí, peněžitá i nepeněžitá pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští, dále také může být předmětem zástavy obchodní podíl, cenný papír nebo také předmět průmyslového vlastnictví. Vzniká na základě písemné smlouvy - zástavní listiny, či dohody o vypořádání dědictví. Zástavní listina musí obsahovat zástavu a pohledávku, kterou zástava zjišťuje. V případě, že dlužník včas nesplní svůj dluh, je věřitel oprávněn domáhat se uspokojení pohledávky z věci zastavené. Zástavní právo plní dvojí funkci, a to zajišťovací a uhrazovací. [1]

Nový občanský zákoník v oddíle 3 výslovně a mnohem podrobněji upravuje zástavní právo. Sjednocuje terminologii a zásadně hovoří o zajištění dluhu. Vlastníka zástavy označuje jako zástavního dlužníka, pokud zástavce zastaví cizí věc, §1343 a 1344 NObčZ, je zástavním dlužníkem vlastník zástavy. V porovnání se současným ObčZ se NObčZ snaží posílit důraz na svobodnou vůli jednotlivce.

Zástavní právo se nejčastěji zřizuje smlouvou, avšak nově je písemná forma vyžadována pouze pokud to zákon výslovně stanoví. Samotná smlouva zpravidla ke vzniku zástavního práva nestačí, pro určité případy NObčZ stanoví ještě dodatečné podmínky, např. zápis do příslušného seznamu, u movitých věcí jejich odevzdání zástavnímu věřiteli či třetí osobě, aby ji opatrovala, nebo označení, že věc je zastavena.

Novinkou je i zakotvení přímého nároku zástavního věřitele na pojistné plnění v těch případech, kdy byla zástava pojištěna. Zástavní věřitel může zadržet pojistné plnění a uspokojit z něj svou pohledávku za dlužníkem, pokud nebude splněna. Hlavní novinkou je však možnost ujednání, dle něhož si věřitel za libovolnou či určenou cenu může zástavu ponechat. V současnosti měl věřitel právo uspokojit svou pohledávku zpeněžením zástavy

ve veřejné dražbě či prodejem zástavy dle zvláštního zákona. NObčZ podrobněji řeší i zánik zástavního práva, kdy například výslovně řeší situaci, kdy dojde k převodu zástavy na jinou osobu, která byla v dobré víře, že na věci žádné zástavní právo nevázne. Zástavní právo zánikem zastavené věci zásadně končí, avšak mnohdy se může jednat o částečný zánik, například při přeměně věci, jejímu rozdělení či spojení s jinou věcí. [18]

Nově také NObčZ umožňuje využití tzv. uvolněné zástavy. Podstata uvolněné zástavy spočívá v tom, že při zániku zástavního práva, může být bez nutnosti jeho předchozího výmazu k téže věci zapsáno zástavní právo pro jiný dluh. Ve veřejném seznamu tudíž nedojde k výmazu a novému zápisu zástavního práva, ale pouze ke změně údaje o zajištěném dluhu. Podmínkou je, že nedojde k navýšení rozsahu zajištění. Výhodou takového řešení je, že nově zapsaný zástavní věřitel vstupuje do pořadí, které měl věřitel předchozí.

2.5.5. Zálaha

Využívání zálohových plateb je v současnosti velmi rozšířeno. Výše zálohy není stanovena žádným právním předpisem, jedná se o dohodu mezi smluvními stranami, avšak je vhodné platbu formou zálohy ukotvit ve smlouvě.

2.5.6. Zadržovací právo

Zadržovací právo je jako zajišťovací nástroj v porovnání s jinými zajišťovacími nástroji využíván jen zřídka. Jeho využití je možné při splnění zákonem stanovených podmínek. Podle ustanovení § 175 až 180 ObčZ může věřitel, zadržet cizí movitou věc k zajištění své splatné pohledávky, kterou má vůči vlastníkově této věci. Jedná se o jednostranný právní úkon oprávněné osoby, která je povinna bezodkladně o zadržení věci a jeho důvodech vyrozumět dlužníka. Zadržovací právo je v praxi často využíváno při opravách movitých věcí, kdy z důvodu nezaplacení sjednané ceny nejsou zákaznickovy vydány. [1]

Úprava zadržovacího práva v NObčZ převážně vychází z úpravy v současném ObčZ, ale nově umožňuje zadržet věci pro zajištění dosud nesplatného dluhu i v případech, kdy dlužník měl dluh zajistit, ale neučinil tak nebo dlužník prohlásil, že dluh nesplní. Dle ObčZ zadržovací právo zaniká v důsledku zániku zajištěného dluhu, zanikla zadržená věc nebo dlužník dal věřiteli jinou jistotu, že dluh splní. Podle NObčZ musí být jistota dostatečná. Nový občanský zákoník nově počítá i se zánikem zadržovacího práva za situace, kdy se věřitel zadržovacího práva sám vzdá, ať už jednostranně či na základě dohody s dlužníkem. [18]

2.5.7. Ručení

Dalším zajišťovacím prostředkem je ručení, které je upravené v § 303 ObchZ. Ručení vzniká na základě písemného prohlášení, kterým ručitel, třetí osoba odlišná od dlužníka, přejímá povinnost pohledávku uspokojit, pokud není uspokojená dlužníkem. V prohlášení musí být vyznačen věřitel, dlužník a zajišťovaná pohledávka, případně omezení ručení na část pohledávky nebo na určitou dobu. Za pohledávku může ručit více ručitelů, přitom se ručitel může zaručit za celou pohledávku nebo pouze za její část. Ručitel má povinnost dluh splnit, pokud ho nesplní dlužník. Může však právo plnění odepřít v případě, že věřitel zavinil, nemožnost dlužníkovi uspokojit pohledávku. Věřitel se může vyžadovat plnění na ručiteli jen v případě, že dlužník nesplnil svůj splatný závazek v přiměřené době poté, co byl k tomu věřitelem písemnou formou vyzván. Zvláštním případem ručení je bankovní záruka, kdy v roli ručitele vystupuje banka. [5]

2.5.8. Pojištění pohledávek

V současné době existuje na světě jen málo rizik, proti kterým bychom se nemohli pojistit, zvláště v podnikání číhá riziko takřka všude. Pojištění pohledávek z obchodního styku (úvěrové pojištění) je způsob zajištění pro případ platební neschopnosti nebo platební nevůle a to nejenom té naší, ale i našich odběratelů, kteří nám mohou k nedostatku likvidních prostředků dopomoci celkem snadno.

Obecně platí, že takřka každý obchodní úvěr může být pojištěn. Toto pojištění se může vázat buď na konkrétní obchod, nebo na konkrétního obchodního partnera, v jehož případě se pojišťuje obrát. Výše pojistky kryje tzv. subjektivní riziko, tedy pravděpodobnost platební nevůle či platební neschopnosti (tj. exekuce, konkurz, vyrovnání) odběratele, jehož bonitu pojišťovna individuálně ohodnotí a určí, jakou výši úvěru (úvěrový limit), popřípadě obrátu, je ochotna pojistit.

Pokud pohledávka z pojištěného obchodního vztahu není uhrazena ve splatnosti, je proces pojistného plnění závislý na délce tzv. karenční lhůty. Což je období (5 - 12 měsíců), které začíná dnem uplynutí splatnosti pohledávky a končí uplynutím karenční lhůty, jejíž délka je teritoriálně odlišná. V první části karenční lhůty si podnikatel vymáhá pohledávku sám, a není-li uhrazena, postupuje celou věc pojišťovně, která se vymáhání zhostí sama, či celou věc předá k inkasu svým smluvním partnerům. Pojistné plnění bude uskutečněno, v případě že pohledávka nebude vymožena do konce karenční lhůty. [16]

2.5.9. Ostatní

Výhrada vlastnického práva

Výhrada vlastnického práva, dle § 601 ObčZ, je písemné ujednání mezi kupujícím a prodávajícím, že prodávající nabude vlastnické právo k prodávané věci až po jejím úplném zaplacení. Proávající může při prodlení s platbou snadno uplatnit právo na vydání věci z titulu ochrany vlastnického práva. Přitom však na kupujícího přechází nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení již odevzdáním věci (není-li dohodnuto jinak). Sjednání výhrady vlastnického práva znamená také, že kupující není oprávněn dále zboží prodat. NOčZ zpřesňuje úpravu výhrady vlastnického práva v § 2132. [5]

Zajišťovací převod práva

Zajišťovací převod práva je ustanoven v § 553 ObčZ, přičemž tato úprava se vztahuje i na obchodně závazkové vztahy. Upravuje splnění závazku, které může být zajištěno převodem práva dlužníka ve prospěch věřitele. Zajišťovacím převodem práva tak dochází, byť podmíněně, ke změně v osobě nositele práva. Převod práva se uskutečňuje na základě písemné smlouvy, ve které je vhodné uvést tzv. rozvazovací podmínku, tj. závazek věřitele převést po splnění zajištěného závazku právo zpět na dlužníka. [24]

Nový občanský zákoník charakterizuje zajišťovací převod práva jako dočasný převod práva s rozvazovací podmínkou mezi věřitelem a dlužníkem, případně třetí osobou. Po splnění dluhu se převedené právo automaticky vrátí zpět k dlužníkovi, aniž by k tomu byl potřeba úkon ze strany věřitele.

Bankovní záruka

Tento zajišťovací instrument má velmi blízko k ručení, i přesto, že je komplexně upraven obchodním zákoníkem a to v § 313 až 322. ObchZ. Zjednodušeně se dá říci, že z bankovní záruky vzniká bance povinnost peněžitého plnění pro případ, že nastanou určité předpoklady. Tento typ zajištění je hojně využíván v mezinárodním obchodě. Na rozdíl od ručení je z bankovní záruky vyloučena subsidiarita, neboli věřitel může své právo uplatnit proti bance i bez předchozí výzvy dlužníkovi, pokud v záruční listině není stanoveno něco jiného. Avšak bankovní záruka je hodně finančně nákladná. [1]

Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv je upraven v § 689 až 690 ObchZ a patří mezi platební a současně i zajišťovací nástroje. V novém občanském zákoníku je dokumentární akreditiv upraven v § 2690-2692. Akreditiv se řídí Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy vydanými Mezinárodní obchodí komorou v Paříži, které upravují i dokumentární inkaso.

Spočívá v závazku banky poskytnout na žádost svého klienta – příkazce (odběratel), na jeho účet určité plnění vůči oprávněné osobě, jestliže oprávněná osoba – věřitel předloží bance do určeného termínu dokumenty určené v akreditivní listině a klient se zavazuje zaplatit bance úplatu. Banka zastává roli prostředníka mezi dodavatelem a odběratelem. Věřitel tak získá výhodu, neboť místo pohledávky za odběratelem má pohledávku za bankou, která je mnohem likvidnější. Nevýhodou je náročnost zpracování a nutnost provádět změny pouze se souhlasem všech zúčastněných stran. Použití akreditivu při uskutečňování obchodních plateb, zejména se zahraničními partnery, dává věřiteli vyšší stupeň jistoty než přímý platební styk. [1]

Dokumentární inkaso

Stejně jako předchozí institut, je i dokumentární inkaso využíváno zvláště v zahraničním obchodě. Právní úprava dokumentárního inkasa je obsažena v § 692 až 699 ObchZ. V novém občanském zákoníku je dokumentární inkaso upraveno v § 2699 a 2700. Tato forma je výhodná pro dodavatele, který nechce čekat na úhradu, neboť dokumentární inkaso představuje příkaz prodávajícího – příkazce (dodavatele) bance, aby předala dokumenty oproti zaplacení pohledávky. [6]

Faktoring

Podstata faktoringu spočívá v odkupu krátkodobých pohledávek před dobou jejich splatností, která je do 90 dní. Jedná se o písemnou smlouvu o postoupení pohledávky, která je upravena v § 524 až 530 ObčZ. Ale ani nový občanský zákoník definici faktoringu neobsahuje, tedy není legislativně ukotven.

Speciální faktoringové společnosti odkupují od klienta všechny pohledávky za konkrétní dlužníky, které splní podmínky faktoringové smlouvy a za to jim vyplatí určitou poměrnou část z jejich výše. K postoupení pohledávky není potřeba souhlas dlužníka. Většinou se jedná o odkup pohledávek bez tzv. zpětného postihu, kdy faktor převezme veškerá rizika za pohledávku. Původní věřitel (dodavatel) odpovídá za pohledávku pouze

tehdy, jestliže poruší smluvní podmínky například nedodáním zboží nebo dodáním vadného zboží. Faktoring poskytuje společnostem potřebnou likviditu, kterou potřebují ke své další činnosti. Ty tedy nemusí mít vázané finanční prostředky v pohledávkách. Faktoring je alternativním zdrojem financování. Je výhodné jej využít při exportu, neboť dodavatel nemusí být podrobně seznámen s podmínkami v zemi odběratele. [17]

Forfaiting

Stejně jako faktoringové společnosti odkupují forfaitingové společnosti od svých klientů pohledávky. Liší se od faktoringových společností především tím, že odkupují bezpečně zajištěné střednědobé nebo dlouhodobé (se splatností minimálně 90 dní) exportní pohledávky bez postihu na původního věřitele. Forfaitingové společnosti provádějí odkupy i s několikaletou splatností. [1]

Forfaiting se využívá hlavně při dodávkách investičních celků do zahraničí a je proto považován za jednu z možností podpory vývozu. Jednou z výhod forfaitingu je, že snižuje potřebu klasického úvěru a převádí všechny druhy rizik (měnové, kurzové, nedobytnosti) postupované pohledávky na forfaitingovou společnost. Využívá se v případech, kdy chce společnost zvýšit likviditu a redukovat rizika spojená s předexportním financováním a se splacením svých pohledávek za odběrateli. [17]

3. Účetní a daňové aspekty pohledávek po splatnosti a způsoby vymáhání pohledávek

Pro podnikatelský subjekt je nejpříznivější, pokud jeho odběratel splní svůj závazek dle předem sjednaných podmínek. V současnosti však stále častěji dochází k překročení sjednané lhůty splatnosti závazku a to z různých důvodů. Může se jednat o opomenutí, nedostatek finančních prostředků, probíhající reklamace nebo i o záměrné zneužívání lepšího tržního postavení odběratele. S neuhrazenými pohledávkami souvisí i daňové a účetní problémy, neboť i přesto že dlužník nezaplatil, společnost hodnotu pohledávky zahrnula do výnosů a dokonce z ní odvedla daň.

3.1.Opravné položky

Opravná položka představuje dočasné nepřímé snížení hodnoty příslušného majetku, a to v případě, kdy se při jeho inventarizaci prokáže, že tržní cena tohoto majetku je přechodně nižší než účetní hodnota. Nižším oceněním aktiv se snižuje výše vykázaného výsledku hospodaření a zároveň se zvyšuje věrohodnost účetních informací předkládaných v účetních výkazech.

Postup tvorby, použití a účtování účetních i daňových opravných položek upravuje Český účetní standard pro podnikatele č. 005 Opravné položky. Účetní jednotka je vytváří kvůli dočasnému krytí nesplacené pohledávky a tato opravná položka musí být k určitému okamžiku zrušena. Opravné položky pohledávek se tedy dělí na účetní a zákonné.

3.1.1. Účetní opravné položky

Účetní opravné položky jsou upraveny v § 55 vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů a dále také v § 25 a 26 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Tvorbou účetních opravných položek je účetní jednotka povinna ze zásady věrného a poctivého zobrazování skutečnosti, ale má možnost si ji upravit ve své vnitropodnikové směrnici. V praxi je však běžné, že opravné položky k pohledávkám z účetního pohledu nad rámec daňových opravných položek chybí, pokud účetní jednotka nepodléhá auditu. [12] Povinnost ověřit účetní závěrku auditorem řeší § 20 ZoÚ.

Účetní jednotka vytváří účetní opravné položky ke dni účetní závěrky, pokud při inventarizaci pohledávek zjistí, že jejich hodnota v účetnictví je vyšší než ve skutečnosti. Výše opravné položky, by dle zásady opatrnosti dle ZoÚ, měla odrážet vyplývající míru rizika

z možného neuhrazení pohledávky, tedy její skutečnou hodnotu. Je vhodné vytvářet k pohledávkám po splatnosti účetní opravné položky nad rámec zákonných opravných položek, stanovených zákonem o rezervách. Účetní opravné položky jsou daňově neuznatelným nákladem, tedy tvorba ani zrušení opravných položek neovlivní daňový základ.

Opravné položky se tvoří pomocí nákladového účtu 559 – Tvorba a zúčtování opravných položek v provozní činnosti se souvztažným protizápisem na účet 391 – Opravná položka k pohledávkám. Rušení opravných položek k pohledávkám probíhá opačným způsobem než jejich tvorba, tedy na straně MD je účtováno na účtu 391 – Opravná položka k pohledávkám a na straně DAL je účtováno na účtu 559 – Tvorba a zúčtování opravných položek v provozní činnosti. Jak tvorba, tak i zrušení opravných položek se provádí na konci účetního období ke dni účetní závěrky, a to pokud se v průběhu inventarizace neprokáže opodstatněnost jejich výše. Při tvorbě účtového rozvrhu účetní jednotky je vhodné vytvořit analytickou evidenci k syntetickým účtům, která rozlišuje tvorbu opravných položek na účetní a daňové.

3.1.2. Zákonné opravné položky

Způsob tvorby a výše opravné položky, které lze daňově uznat jako náklad, pro účely stanovení základu daně z příjmů právnických a fyzických osob upravuje zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o rezervách nebo ZoR). Na rozdíl od účetních opravných položek, které představují povinnost účetní jednotky, ty zákonné jsou jejím dobrovolným právem.

Zákon o rezervách v § 2 odst. 2 vymezuje opravné položky takto:

„Opravnými položkami podle § 1 ZoR se rozumí opravné položky vymezené v tomto zákoně, vytvořené k rozvahové hodnotě nepromlčených pohledávek splatných po 31. prosinci 1994. Pro účely tohoto zákona se rozvahovou hodnotou pohledávky rozumí jmenovitá hodnota nebo pořizovací cena pohledávky zaúčtovaná na rozvahových účtech poplatníka bez vlivu změny reálné hodnoty (oceňovacího rozdílu) dle zákona o účetnictví nebo vedená v prokazatelné evidenci podle § 3 odst. 3 ZoR.“³

„Není-li tímto zákonem výslovně stanoveno jinak, opravné položky lze tvořit pouze k pohledávkám, o kterých bylo při jejich vzniku účtováno ve výnosech a takto vzniklý příjem nebyl podle zvláštního právního předpisu příjmem osvobozeným od daně z příjmů nebo

³ § 2 odst. 2 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů

nezahrnovaným do základu daně z příjmů či do samostatného základu daně z příjmů anebo základu daně pro zvláštní sazbu daně. Není-li tímto zákonem stanoveno výslovně jinak, opravné položky se netvoří k pohledávkám vzniklým z titulu cenných papírů a ostatních investičních nástrojů, úvěrů, půjček ručení, záloh, plnění ve prospěch vlastního kapitálu, úhrady ztráty společnosti, smluvních pokut a úroků z prodlení, poplatků z prodlení, penále a jiných sankcí ze závazkových vztahů, k pohledávkám nabytým bezúplatně a k souboru pohledávek.⁴

Zákonná opravná položka může být tvořena pouze k nepromlčeným pohledávkám a k pohledávkám, o kterých bylo při jejich vzniku účtováno ve výnosech. Uplynutím promlčecí doby sice pohledávka nezaniká, nemůže však být přiznána soudem, pokud povinný namítne promlčení. Opravné položky nelze tvořit k pohledávkám, jestliže věřitel má k dlužníkovi současně splatné pohledávky a závazky a neprovede vzájemný zápočet pohledávek a závazků.

Poplatníci jsou povinni zdaňovat výnos v okamžiku vzniku, ne až v okamžiku úhrady a musí tedy odvádět státu daň ze zisku, i tehdy, kdy výnos reálně neobdrželi. Tuto situaci má zmírňovat možnost použití zákonných opravných položek dle ZoR a umožnit účetním jednotkám snížit prostřednictvím opravných položek jakožto daňových nákladů část neobdržených daňových výnosů z pohledávek. Zákonné opravné položky jsou daňově účinným nákladem.

Zákon o rezervách v § 8 až 8c upravuje tvorbu opravných položek k:

- pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení,
- k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994,
- k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh,
- k nepromlčeným nevýznamným pohledávkám s hodnotou do 30 000 Kč.

Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení

Tento typ opravných položek mohou tvořit poplatníci daně z příjmů, kteří vedou účetnictví, k pohledávkám za dlužníky, kteří se nachází v insolvenčním řízení, do výše rozvahové hodnoty nepromlčených pohledávek přihlášených u soudu od zahájení insolvenčního řízení do konce lhůty stanovené v rozhodnutí soudu o úpadku nebo do konce lhůty stanovené insolvenčním zákonem, pokud soud spojí rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o povolení oddlužení, a to v období, za které se podává daňové přiznání a v němž byly

⁴ § 2 odst. 2 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů

přihlášeny. Základní podmínkou tedy je, aby pohledávka nebyla promlčena a byla řádně a včas přihlášena do insolvenčního řízení.

Pokud byla povolena reorganizace, není nutné přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení. Pouze postačí, když dlužník správě uvede věřitelovu pohledávku v seznamu svých závazků. Pohledávky přihlášené po uplynutí lhůty stanovené v rozhodnutí soudu o úpadku a na pohledávky vyloučené dle § 2 odst. 2 ZoR nelze tvořit daňově uznatelné opravné položky dle § 8. Opravné položky, dle § 8 odst. 2 zákona o rezervách, se v návaznosti na výsledek insolvenčního řízení (konkurz, reorganizace, oddlužení) nebo v případě, kdy pohledávka byla účinně popřena insolvenčním správcem, věřitelem nebo dlužníkem zruší. V případě, kdy pominou důvody pro existenci opravné položky vytvořené za dlužníky v insolvenčním řízení nebo na základě rozhodnutí poplatníka, je možno opravnou položku tvořit dle § 8a ZoR, v praxi se to však často nepoužívá.

Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994

Paragraf 8a zákona o rezervách vymezuje opravné položky, které jsou nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů, k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994.

Pokud rozvahová hodnota v okamžiku vzniku nepřesáhne 200 000 Kč, mohou poplatníci, kteří vedou účetnictví, v období, za které se podává daňové přiznání k dani z příjmů, vytvářet opravné položky. Opravné položky mohou poplatníci vytvořit až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky, pokud od konce sjednané lhůty splatnosti uplynulo více než 6 měsíců, za podmínky že je nevytvářejí podle § 5 a 5a ZoR.

V případě, že k těmto pohledávkám bylo zahájeno rozhodčí řízení dle zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, nebo soudní či správní řízení, jehož se poplatník řádně účastní, může uplatnit i vyšší opravnou položku. Výše opravné položky, dle § 8a odst. 2 ZoR, záleží na době, která uplynula od konce lhůty splatnosti:

- a) 12 měsíců, až do výše 33 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- b) 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- c) 24 měsíců, až do výše 66 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- d) 30 měsíců, až do výše 80 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- e) 36 měsíců, až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

Zákon o rezervách pamatuje v § 8a odst. 3 také na ty pohledávky, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku je vyšší než 200 000 Kč a to za předpokladu, že bylo zahájeno rozhodčí, soudní nebo právní řízení, kterého se poplatník účastní a zároveň k daným pohledávkám nebyly vytvářeny opravné položky podle § 5 a 5a ZoR. I v tomto případě výše opravné položky záleží na době, která uplynula od lhůty splatnosti:

- a) 6 měsíců, až do výše 20 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- b) 12 měsíců, až do výše 33 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- c) 18 měsíců, až do výše 50 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- d) 24 měsíců, až do výše 66 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- e) 30 měsíců, až do výše 80 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- f) 36 měsíců, až do výše 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

Opravné položky vytvořené dle § 8a ZoR nemohou být uplatněny u takových pohledávek, které již byly odepsány na vrub výsledku hospodaření a dále u pohledávek, které vznikly za společníky, akcionáře, členy družstva za upsaný vlastní kapitál a mezi spojenými osobami vymezenými v zákoně o dani z příjmů. Zrušit opravnou položku dle § 8a ZoR má povinnost účetní jednotka, pominou-li důvody pro její existenci nebo pokud byla pohledávka promlčena anebo nastaly důvody pro odpis pohledávky, který je daňově neuznatelným nákladem.

Opravné položky k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh

Opravné položky dle § 8 a 8a ZoR mohou vytvářet poplatníci daně z příjmů, kteří vedou účetnictví a kteří podle celního zákona ruší za celní dluh, k pohledávkám vzniklým z titulu ručení za celní dluh podle celního zákona a to do výše hodnoty pohledávky, která odpovídá provedené úhradě celního dluhu.

Opravné položky k pohledávkám nepatrné hodnoty

Za předpokladu že poplatník nepostupuje u nepromlčené pohledávky do 30 000 Kč podle § 5, 5a, 6, 8, 8a a 8b, může ve zdaňovacím období vytvořit opravnou položku dle § 8c zákona o rezervách až do výše 100 % její neuhrazené rozvahové hodnoty bez příslušenství pokud od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky uplynulo nejméně 12 měsíců a za podmínky vedení samostatné evidence.

3.2.Odpis pohledávek

Na rozdíl od opravné položky odpis pohledávek představuje nenávratné přímé snížení hodnoty pohledávky s promítnutím odepsané částky do nákladů na účet 546 – Odpis pohledávek. Nelze počítat s tím, že by se částečně odepsaná pohledávka vrátila na aktivním účtu do původní hodnoty. Při odpisu pohledávky, lze účtovat jako o odpisech daňově účinných, tak i daňově neúčinných a proto je vhodné je analyticky rozlišovat.

3.2.1. Účetní odpis pohledávek

Účetní odpis není v žádné spojitosti se zákonem o daních z příjmů a je tedy nedaňovým nákladem. Odpis pohledávek je plně v kompetenci účetní jednotky, která se rozhoduje podle posouzení reálné šance na úspěšné vymáhání nesplacené pohledávky a podle zásad, které by měly být stanoveny ve vnitropodnikové směrnici. Účetní odpis pohledávky se nejčastěji tvoří, pokud by náklady na její vymáhání přesáhly výtěžek nebo dlužník je podle sdělení příslušného orgánu neznámého pobytu.

Po účetním odpisu pohledávky pohledávka právně nezaniká, a proto musí být vedena v podrozvahové evidenci. Pokud by v budoucnu věřitel obdržel úhradu k již odepsané pohledávce, bylo by třeba zkoumat, jakým způsobem byla pohledávka odepsaná. V případě nedaňového odpisu pohledávky by se mimořádný příjem nezdaňoval.

3.2.2. Daňově uznatelný odpis pohledávek

Ne každý účetní odpis je zároveň považován za daňově uznatelný náklad. Ustanovení § 24 odst. 2 písm. y) ZDP vymezuje, u kterých pohledávek a za jakých podmínek může účetní jednotka vytvořit jednorázový daňově uznatelný odpis pohledávky.

Daňově uznatelný odpis může tvořit pouze poplatník, který vede účetnictví, u pohledávek nabytých postoupením, vkladem či při přeměně společnosti, a to maximálně do výše jmenovité nebo pořizovací hodnoty pohledávky, a za předpokladu, že o ní při vzniku účtoval jako o výnosech, mohla k ní účetní jednotka vytvořit opravnou položku, dle zákona o rezervách a takto vzniklý zdanitelný příjem nebyl od daně osvobozen. Nebo se jedná o pohledávku, ke které nelze tvořit opravnou položku podle právního předpisu upravujícího tvorbu rezerv a opravných položek pro zjištění základu daně z příjmů pouze proto, že od její splatnosti uplynulo méně než 18 měsíců a to za dlužníkem:

- u něhož soud zrušil konkurs, pro nedostatek majetku a pohledávka byla přihlášena u insolvenčního soudu a měla být vypořádána z majetkové podstaty;

- jemuž hrozí úpadek nebo se v něm nachází (dle výsledků insolvenčního řízení);
- který zemřel, a pohledávku nelze vymáhat na dědicích dlužníka;
- který byl PO a zanikl bez právního nástupce;
- na jehož majetek je uplatňována veřejná dražba či exekuce.⁵

Odpis pohledávky je možné provést, pokud je pohledávka prokazatelně nedobytná, tedy pohledávku nelze po dlužníkovi vymoci. Odpis lze uplatnit jen do výše hodnoty pohledávky, která je evidována v účetnictví, v případě že je součástí hodnoty pohledávky i DPH, odpisování se vztahuje i na tuto daň. Při uplatnění odpisu pohledávky je nutné zkontrolovat, zda není k této pohledávce vytvořena opravná položka, která se musí zrušit ve prospěch nákladů. Pokud odpis pohledávky odpovídá 100% hodnotě pohledávky, je takto odepsaná pohledávka vyřazená z majetku podniku.

Účetní jednotky k uplatnění výše uvedeného odpisu, musí disponovat průkaznými doklady, a to usnesením či rozhodnutím soudu, úředním dokladem o výsledcích exekuce či dražby nebo výpisem z matriky či jiným dokladem mající právní váhu.

3.3. Způsoby vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti mimosoudní cestou

V případě kdy dlužník řádně a včas neuhradí svůj závazek, nezbyvá věřiteli nic jiného, než se domáhat úhrady své pohledávky. Možnosti vymáhání pohledávek po splatnosti jsou z právního hlediska dvě, a to soudní a mimosoudní cestou.

Poslední dobou v České republice sílí trendy aktivní strategie věřitelů při vymáhání pohledávek. Do popředí se dostává především forma mimosoudního vymáhání, kdy se věřitelé obvykle snaží vlastními silami, přes upomínky (telefonické či písemné) přimět odběratele k úhradě či případně zjistit, proč odběratel pohledávku dosud neuhradil.

Tento způsob vymáhání je efektivní v jeho první fázi, kdy pohledávka nepřekračuje kritické časové hranice, za nimiž se zvyšuje riziko nevymahatelnosti pohledávky. Ve druhé fázi vymáhání pohledávek by společnosti měli raději využít potenciálu specializovaných firem. [11]

⁵ § 24 odst. 2 písm. y) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

3.3.1. Uznání závazku

Uznání závazku je nejsnadnější způsob, jakým věřitel může právně zajistit svou pohledávku. Pokud dlužník uzná svůj závazek, začíná od tohoto uznání běžet nová čtyřletá promlčecí doba. Dlužník může svůj závazek písemně uznat, a to i v době, kdy pohledávka věřitele byla v době uznání promlčena, postupem dle § 323 ObchZ. Za uznání závazku se považuje jak písemné uznání, placení úroků, které se vztahují k pohledávce, tak i částečné plnění závazku, jestliže lze usuzovat, že plněním dlužník uznává i zbytek závazku. Uznání závazku musí být písemné, musí z něj být patrné, o jaký závazek se jedná, musí obsahovat vymezení osoby věřitele a vyjádření vůle dlužníka, že závazek uznává. Za písemné uznání závazku dlužníkem lze považovat i příkaz k úhradě pohledávky bance.

3.3.2. Notářský zápis

Právní úprava pouze do konce roku 2012 umožňovala sepsat dvě varianty dohod stran coby veřejné listiny s přímou vykonatelností formou notářského zápisu nebo formou exekutorského zápisu. S účinností od začátku roku 2013 novelizovaný exekuční řád a občanský soudní řád ruší exekutorské zápisy s doložkou přímé vykonatelnosti z důvodu principiálního rozdělení jednotlivých činností advokátů, notářů a soudních exekutorů.

Notářský zápis zajišťuje právní uznání dluhu a ve smyslu ustanovení § 274 písm. e) občanského soudního řádu, v případě nezaplacení dlužníkem je notářský zápis vykonatelný, tzn. věřitel má možnost navrhnout výkon rozhodnutí či exekuce proti dlužníkovi pouze na základě žádosti věřitele a již bez další žaloby. Uznání závazku formou notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti poskytuje věřiteli vysokou právní jistotu, ale neopravňuje k uplatnění zákonných opravných položek pohledávek podle § 8 písm. a) odst. 2 ZoR.

Notářské zápisy se svolením k přímé vykonatelnosti můžeme obecně rozdělit na dva základní typy, a sice jednostranné uznání dluhu podle § 71a notářského řádu, a na dohodu mezi oprávněným a povinným dle § 71b notářského řádu. Zajištění tohoto souhlasu je pro věřitele problémové, ale i přesto je tato možnost mnohem využívanější.⁶

3.3.3. Započtení pohledávek

Dalším způsobem řešení problémů s neuhrazenými pohledávkami je vzájemné vyrovnání pohledávek a závazků, tzv. zápočet, který je pro obchodní vztahy upraven v § 358 až 364 ObchZ a je postavena jako speciální vůči obecné úpravě v § 580 a 581 ObčZ.

⁶ zákon č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Při uzavírání dohody je nutné důkladně zkontrolovat, zda započítávané pohledávky a závazky mají veškeré nutné náležitosti, a zda odpovídají požadavkům pro zápočet. Při započtení nedochází k peněžité úhradě pohledávky, ale k uspokojení a k částečnému či úplnému zániku vzájemných pohledávek. U zápočtu pohledávek, které nejsou ve stejné výši, může vzniknout rozdíl, který se musí doplatit nebo je nutné provést další zápočet. Při dohodě o zápočtu musí být uvedeno, jakým způsobem bude tento rozdíl vypořádán. [1]

Započtení pohledávek může být jednostranné anebo oboustranné. Při jednostranném započtení není nutný souhlas druhého účastníka, ale musí být splněny podmínky pro zápočet a musí to být prokazatelně písemně oznámeno druhé straně. V praxi je obvyklejší provedení vzájemného započtení pohledávek na základě písemné dohody a takto lze započíst jakékoli vzájemné pohledávky.

Nový občanský zákoník vymezuje podmínky, postup a následky započtení v § 1982 až 1991, kdy vychází ze stávající úpravy obsažené v současném občanském i obchodním zákoníku, které doplňuje o prvky ze zahraničních občanských zákoníků.

I v novém občanském zákoníku zůstávají platné oba způsoby započtení. K jednostrannému započtení lze přistoupit tehdy, když má započítávající strana splatnou pohledávku vůči druhé straně a zároveň je již oprávněna poskytnout své plnění, tj. její dluh je splnitelný. Z jednostranného započtení NObčZ v § 1987 nově výslovně vylučuje i pohledávky nejisté či neurčité. Z obchodního zákoníku bylo převzato pravidlo o započtení promlčených pohledávek, které již oproti současnému občanskému zákoníku nejsou z jednostranného započtení vyloučeny, pokud promlčecí lhůta uplynula až po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení (§ 1989). [20]

3.3.4. Postoupení pohledávky

Postoupení pohledávky za úplatu třetí osobně je další způsob uhrazení pohledávky. Postoupení pohledávky je jak v oblasti občanskoprávní, tak i obchodněprávní upraveno v § 524 až 530 a v § 554 ObčZ.

Dle této úpravy postupuje věřitel, jako postupitel písemnou smlouvou svou pohledávku včetně jejího příslušenství a se všemi právy třetí osobě (postupník), která se stává novým věřitelem dlužníka. Písemnou smlouvou o postoupení uzavírá postupitel (původní věřitel) a postupník (nový věřitel). K platnosti postoupení pohledávky není vyžadován souhlas dlužníka, avšak jakmile pohledávku postoupí, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit

dlužníkovi. Pohledávka musí být ve smlouvě jednoznačně určena a vymezena, aby bylo jasné bez jakýchkoliv obtíží a pochybností, která pohledávka je vlastně předmětem smlouvy. [2]

Postoupit nelze pohledávku, která nemůže být postižena výkonem rozhodnutí nebo pokud by postoupení pohledávky odporovalo dohodě s dlužníkem, dále nelze postoupit pohledávku, která zanikla smrtí věřitele či pohledávku, jejíž obsah by se změnou osoby věřitele změnil.

Nový občanský zákoník převratně změny v úpravě postoupení pohledávky nepřináší, avšak několik rozdílů oproti současné úpravě se i tak najde. Upřesňuje podmínky a rozsah ručení postupitele za postoupenou pohledávku a výslovně umožňuje využití tzv. globální cese, neboli postoupení souboru více pohledávek. Základní úprava zůstává podobná jako v současném ObčZ, ale nově budou mít společnosti, které hromadně postupují pohledávky výslovnou oporu v právu a to v § 1866 NObčZ. Ten určuje, že lze postoupit i soubor pohledávek, ať již současných nebo budoucích, pokud bude dostatečně určen a zejména pokud půjde o pohledávky určitého druhu vznikající věřiteli v určité době nebo o různé pohledávky ze stejného právního důvodu. [23]

Rovněž nastanou změny v oblasti ručení věřitele za dobytost pohledávky při postoupení. Dle stávající úpravy ručí postupitel za dobytost postoupené pohledávky za úplat, jen když se k tomu písemně zavázal, a to do výše přijaté úplaty a úroků. Ručení navíc zaniká, pokud postupník nevymáhá postoupenou pohledávku bez zbytečného odkladu u soudu. Na stávající úpravu nový občanský zákoník navazuje jen v tom, že odpovědnost za dobytost se opět váže na úplatné postoupení, nově však již nebude odpovědnost za dobytost označena jako smluvní, ale jako zákonná.

I přesto, že v nové úpravě není již výslovně uvedeno, že je postoupení pohledávky postupitel povinen dlužníkovi bez zbytečného odkladu oznámit, tato nutnost ovšem vyplývá z ustanovení § 1861 odst. 1. Pokud by věřitel postoupení pohledávky neoznámil, dlužník by mohl pohledávku stále plnit postupiteli. Postoupením pohledávky nelze však převést celý závazek, ale jen pohledávku jako právo na plnění, jedná se tedy především o to, komu může být a bude z daného závazku plněno.

3.3.5. Postoupení smlouvy

Novým institutem je i postoupení smlouvy. Z hlediska právních poradců se jedná o právní institut, který je téměř toužebně očekávaný, přestože se záměna smluvní strany v praxi už běžně používá na základě nepojmenované dohody o změně závazku. [14]

Nový občanský zákoník se v této problematice inspiroval především právním řádem Itálie a Francie. Dle § 1895 nového občanského zákoníku, půjde o postoupení nikoli jen práv z dané smlouvy, či převzetí příslušných povinností, ale půjde o postoupení celé smlouvy jako takové tzv. cese, případně její nesplněné části. Účinky postoupení nastanou udělením souhlasu postoupené strany s převodem, pokud jej již neudělila předem. Případně využití možnosti zjednodušení postoupení smlouvy v případě, kdy převáděná smlouva bude obsahovat ujednání o tom, že je uzavřena na řad, a tedy ji lze postoupit rubopisem na smluvní listině způsobem obdobným, jakým se rubopisují směnky, tzn. podpisem převodce na rubu listiny. [14]

3.3.6. Inkasní kanceláře

Inkasní kancelář je specializovaná společnost, která za odměnu na místo samotného věřitele přebírá vymáhání pohledávky. Inkasní kancelář svého klienta průběžně informuje o způsobu a jednotlivých postupech vymáhání pohledávky a popřípadě mu navrhne způsoby soudního řešení, v případě že se jí nepodaří pohledávku vymoci. Kvalitní kanceláře nabízí mimo jiné i poskytování poradenských služeb, spočívající v pojištění a odkupu pohledávek, ale také zajistí správu pohledávek, připraví podklady pro advokáta či soudního exekutora. [11]

Provize za služby spojené s vymáháním hradí věřitel a obvykle platí, že čím je dlužná částka nižší a datum její splatnosti starší, tím je provize spojená s jejím vymožením vyšší. Náklady na vymáhání při zapojení inkasní kanceláře, jsou podloženy daňovým dokladem a jsou tedy daňově uznatelným nákladem.

3.3.7. Rozhodčí doložka

Rozhodčí řízení je upraveno v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů. (dále jen zákon o rozhodčím řízení). Rozhodčí smlouva musí být sjednána vždy písemně a má tři základní podoby:

- smlouvu o rozhodci, kterou lze uzavřít ke smlouvě, která neobsahovala rozhodčí doložku, i když spor z této smlouvy již vznikl;
- rozhodčí doložku, která se začlení do uzavírané smlouvy jako samostatný odstavec nebo článek;
- neomezený kompromis, který uzavřou smluvní strany v případě, že by v budoucnu vznikl spor z jejich obchodních vztahů.

Rozhodčí doložka je zvláštní doložka, která je platná, pokud tvoří součást podmínek hlavní smlouvy, na kterou se vztahuje. Přináší jasná pravidla do případných sporů z důvodu neplnění smlouvy.

Rozhodčí doložka se v praxi často vztahuje na zvolení stálého rozhodčího soudu a musí být přesná a dostatečně podrobná, aby podle ní mohlo být bezpečně zahájeno rozhodčí řízení. Jména osob rozhodců nemusí být v rozhodčí doložce přesně určena, postačí způsob jejich určení. V případě absence ustanovení o počtu a způsobu určení rozhodců stanoví podpůrný postup zákon o rozhodčím řízení. [8]

Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána s dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něj mohou nastat uzavřením rozhodčí doložky a samostatně, tj. nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, jinak je neplatná. Rozhodčí doložka pro řešení sporů spotřebitelských smluv musí obsahovat přesné, úplné a pravdivé informace o rozhodčím řízení jako celku nebo odkaz na stálý rozhodčí soud, který bude spor řešit. [8]

Rozhodcem pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců. Po dobu 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona č. 18/2012 Sb., tj. ode dne 1. 4. 2012, však rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být i osoba, která podmínku zápisu do seznamu rozhodců nesplňuje. [15]

3.4.Způsoby vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti soudní cestou

3.4.1. Soudní řízení

Pohledávky po lhůtě splatnosti vzniklé na základě podnikatelské činnosti a z dalších obchodních závazkových vztahů je možné vymáhat v občanskoprávním řízení za použití zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OSŘ).

Soudním vymáháním se rozumí zejména vymáhání pohledávky formou státního donucení, tj. prováděním úkonů od podání žaloby až po výkon soudního rozhodnutí, jakož i přihlášení pohledávky do konkurzního řízení, případně podání návrhu na prohlášení konkurzu na majetek dlužníka a účast v tomto řízení.

Řízení se zahajuje na návrh, který se označuje jako žaloba. Doručením žaloby soudu je zahájeno soudní řízení, které je vždy ukončeno jedním ze tří rozhodnutí:

- rozsudkem, který soud rozhoduje ve věci samé (lze vždy podat odvolání),
- usnesením, jímž soud rozhoduje ve všech případech (někdy je odolání vyloučeno),
- platebním rozkazem, který věřiteli zajišťuje nepromlčitelnost pohledávky na 10 let od nabytí právní moci.

Soudní řízení znamená možnost uplatnit zákonnou opravnou položku až do výše 100 % hodnoty pohledávky, je-li pohledávka více než 36 měsíců po splatnosti. Pravomocné rozhodnutí soudu o povinnosti dlužníka zaplatit pohledávku včetně příslušenství však neznamená, že dlužná částka bude vždy skutečně uhrazena.

3.4.2. Insolvenční řízení

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen insolvenční zákon nebo IZ) umožňuje nejenom řešení úpadku, který již nastal, ale i úpadku hrozícího a umožňuje více způsoby vypořádat majetkové vztahy k osobám, jež jsou dotčeny úpadkem dlužníka.

Insolvenční řízení zahajuje insolvenční soud pouze na návrh, který může podat dlužník nebo jeho věřitel. Pokud se jedná o hrozící úpadek, právo podat návrh zahájení řízení má pouze dlužník. Zahájení insolvenčního řízení zahajuje insolvenční soud vyhláškou, kterou zveřejní v insolvenčním rejstříku, který je veřejně přístupný, a to do dvou hodin pracovní doby soudu od podání návrhu. Od této chvíle je možné uplatňovat resp. přihlašovat věřiteli pohledávky prostřednictvím insolvenčního soudu. [1]

Úpadek je definován v § 3 insolvenčního zákona tak, že dlužník má více věřitelů, má peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit. Dlužník, který je podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení lze hovořit tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Do dlužníkovy majetku lze zahrnout i očekávaný výnos z pokračující podnikatelské činnosti, avšak za podmínky, že jej lze důvodně předpokládat. O hrozící úpadek se jedná v případě, kdy lze předpokládat neschopnost dlužníka řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžních závazků. [19]

Insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku jmenuje insolvenčního správce a také stanoví lhůty pro přihlášení pohledávek, termíny schůze věřitelů a přezkumného jednání. Lhůta pro přihlášení pohledávek stanovená rozhodnutím nesmí být kratší 30 dnů a delší než 60 dnů. Pokud je s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení činí tato lhůta 30 dní. Úpadek může být dle § 4 odst. 1 IZ řešen konkurzem, reorganizací, oddlužením či zvláštním způsobem řešení úpadku, který tento zákon stanoví pro určité subjekty nebo určité druhy případů, např. finanční instituce.

3.4.3. Exekuční řízení

Exekuci nařizuje vždy soud na návrh věřitele, který se v exekuci označuje jako oprávněný, dlužník se označuje jako povinný. Exekučním titulem je rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu, který může mít celou řadu podob dle § 40 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen exekuční řád nebo EŘ)

- vykonatelné rozhodnutí soudu, či jiného orgánu činného v trestním řízení, vykonatelného rozhodčího nálezu;
- notářský zápis se svolením vykonatelnosti;
- vykonatelné rozhodnutí orgánů veřejné správy a územní samosprávy včetně platebních výměrů, výkazů nedoplatků ve věcech daní a poplatků, jakož i smíry a vykonatelné rozhodnutí a výkazy nedoplatků v oblasti nemocenského pojištění a sociálního zabezpečení;
- jiná vykonatelná rozhodnutí, smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.

Do konce roku 2012 probíhaly soudní exekuce na dvou základních úrovních. Buď je prováděli soudní exekutoři na základně pověření soudu, dle exekučního řádu anebo je vykonávaly samy soudy dle OSŘ. Novelou se možnost využívání nákladnější a méně efektivního soudního výkonu rozhodnutí omezí a více se bude využívat služeb exekutorů či správních exekucí (exekuce, které vymáhají úřady státní správy). [3]

Exekuce je provedením soudního rozhodnutí, kterým soud pověřil soudního exekutora. Soud zahájí exekuci vydáním usnesení o nařízení exekuce. Soudní exekutor může v jednom řízení provádět exekuci více způsoby, může současně vydávat více exekučních příkazů. Věřitel není nucen sám dohledávat majetek dlužníka, ani navrhopvat způsob exekuce. [21]

Novela občanského soudního řádu a exekučního řádu přináší mnoho změn a novinek, kterými jsou například předžalobní výzva a slučování exekucí nabyla účinnosti 1. 1. 2013. Do konce roku 2012 mohl svůj nárok věřitel uplatnit u soudu, aniž o tom dlužníka informoval, nově musí být dlužník kontaktován před podáním návrhu na zahájení exekučního řízení. Zákon nevymezuje obsah a dokonce ani nevyžaduje reálné doručení dlužníkovi. Věřitelé však musí být následně schopni dokázat odeslání předžalobní výzvy na jeho adresu pro doručování, případně na poslední známou adresu, pokud chtějí mít nárok na náhradu nákladů řízení. Další změnu ocení hlavně ti, kteří čelí exekucím z několika stran. Nově se musí exekuce vedené proti jednomu dlužníku povinně sloučit. Dlužníci se tak vyhnou vysokým poplatkům za každé dílčí exekuční řízení. [21]

Exekutoři už nebudou muset ve všech případech čekat na rozhodnutí soudu. Nově soud u většiny případů pověří exekutora formou opatření a ten o této skutečnosti informuje dlužníka. Opatření by mělo zrychlit exekuční řízení a ulevit přetíženým soudům, které se budou moci soustředit na důležitější věci, jako je zastavení či odklad exekuce nebo opravné prostředky proti rozhodnutí exekutorů a taktéž celkově podrobovat exekutory přísnější kontrole.

Další změnou je nemožnost používání pojmu exekuce, soudní exekutor či exekutorský úřad a tvarů odvozených, kvůli nebezpečí záměny, neoprávněnými subjekty. Dle zákona je mohou používat jen opravdoví soudní exekutoři. Exekutoři také od roku 2013 musí ukládat peníze vymožené od dlužníků pouze na zvláště vyčleněné účty, nad kterými má kontrolu ministerstvo spravedlnosti. [21]

4. Praktické řešení pohledávek z obchodní činnosti po splatnosti ve vybraném podniku

4.1.Charakteristika vybrané společnosti

Společnost Gama, s.r.o., zapsaná do Obchodního rejstříku u Krajského soudu v Brně, se sídlem v Prostějově, byla založena v roce 1990. Původním předmětem činnosti byly dodávky výpočetní techniky a poskytování softwarových služeb. Postupně však byl rozšířen o další aktivity. Společnost vyrostla do kategorie středních podniků. Základní kapitál společnosti je v současnosti necelých 6 milionů korun. Společnost má povinnost ověřit účetní závěrku auditorem.

V průběhu let se z mnoha provozovaných oborů činnosti profilovala následující dvojice samostatných divizí:

- Tau,
- Kappa.

První divize – Tau se orientuje na vývoj, výrobu a prodej řešení pro telekomunikační, datové a energetické sítě. Druhá divize – Kappa, se zabývá prodejem kancelářské techniky a potřeb. Dále se kvůli odlišnému zaměření budu zabývat jen divizí Tau. Z důvodu anonymity není použito původních názvů, ale pouze fiktivních.

Divize Tau patří mezi přední výrobce a dodavatele aktivních a pasivních prvků pro optické a metalické telekomunikační sítě. Zákazníky divize jsou především nadnárodní a lokální telekomunikační operátoři, prodejci a výrobci produktů pro telekomunikace a společnosti realizující specializované projekty. Dlouholeté zkušenosti umožňují divizi specializaci také na vývoj, výrobu a distribuci datových skříní, datových center a příslušenství. Nabízí také ucelený sortiment služeb v oblasti EMC a elektromobility, od konzultací až po technickou realizaci a dále speciální řešení z hlediska požadavků EMC nebo zvýšené mechanické či klimatické odolnosti.

Vlastní vývojové centrum, moderní strojní vybavení a použití nejmodernějších CAD a SAM systémů umožňují divizi přizpůsobovat standardní sortiment produktů přesně dle potřeb zákazníků nebo možnost pro zákazníky vyvinout zcela nové řešení. Svým zákazníkům nabízí také služby, konzultace projektů, vystrojování optických rozvaděčů, OEM výroby, financování projektů, nabídka kooperací apod. Řízení procesů vývoje a výroby probíhá podle mezinárodních standardů ISO 9001:2001, ISO 14001 a OHSAS 18001.

4.2.Charakteristika pohledávek v divizi

Dle důvodu svého vzniku se pohledávky člení na pohledávky z obchodního styku a pohledávky vznikající z ostatních důvodů. Z ostatních důvodů se může jednat o pohledávky za ovládanými a řízenými osobami, pohledávky vůči státu, krátkodobé poskytnuté zálohy, dohadné účty aktivní a jiné pohledávky. Dále se však budu zabývat jen pohledávkami z obchodní činnosti. Nejběžnějšími typy smluv, které divize Tau uzavírá, je kupní smlouva a smlouva o dílo, případně ještě smlouva provizní.

Ve sledovaném období let 2008 – 2012 byly v účetnictví společnosti vykazovány pouze pohledávky krátkodobé. Divize vystavuje faktury se splatností většinou 30 dní, ale pokud je již odběratel ověřený a nejsou s ním problémy, je možnost i prodloužení doby splatnosti. Pohledávky z obchodní činnosti ve sledovaném období pocházejí jak od odběratelů z tuzemska, tak i ze zahraničí.

V divizi sledují veškeré pohledávky, tzn. nejen uhrazené ve lhůtě splatnosti, ale samozřejmě i pohledávky, které jsou po splatnosti. Pohledávky jsou nejčastěji účtovány na účtu 311 – Odběratelé. Pro podrobnější sledování pohledávek je prováděna analytická evidence v následující podobě:

- 311.231 zahraniční;
- 311.600 tuzemské;
- 311.827 pohledávky ve skupině.

4.3.Formy zajištění pohledávek v divizi

Společnost Gama využívá informační a ekonomický software Helios Orange, což je nástroj pro efektivní řízení podniku. Je to instrument, který lze navíc propojit se sadou MS Office, jenž pomáhá sledovat a zpracovávat data ve všech oblastech a zachytit veškeré procesy ve společnosti – ekonomická a obchodní data (účetnictví, banka, majetek), logistická data (skladové hospodářství, doprava), styk se zákazníky, mzdy a personalistiku, celní problematiku a Intrastat, výrobní data, manažerské rozhodování (finanční analýzy, cash flow, účetní výkazy, plánování a projekty), atd.

Divize Tau v praxi využívá jako formu preventivního zajištění pohledávek z obchodní činnosti zálohu, výhradu vlastnického práva a úrok z prodlení. **Záloha** je druh zajišťovacího prostředku a je upravena ve smlouvě mezi odběratelem a dodavatelem. U nových a neznámých zákazníků na první dvě dodávky bývají požadovány zálohové platby ve výši

50 % ceny objednávky včetně dopravních nákladů. Po úhradě zálohové faktury bude dodáno zboží kupujícímu včetně dodacího listu a vystavena řádná faktura – daňový doklad se splatností 30 dnů na zůstatek kupní ceny.

Další součástí sjednávaných smluv je **výhrada vlastnického práva**, která je v ObčZ upravena v § 601. Divize ve smlouvě upravuje jak výhradu vlastnického práva, kdy právo ke zboží přechází na kupujícího až dnem úplného zaplacení kupní ceny na účet prodávajícího a do té doby je zboží majetkem prodávajícího se všemi právy z toho vyplývajících, ale také přechod nebezpečí škody na zboží na kupujícího okamžikem převzetí zboží. Kupující tedy není oprávněn věc dále prodávat, jinak je vystaven trestnímu stíhání za zpronevěru.

Dalším zajišťovacím instrumentem je **úrok z prodlení**, který je v obchodněprávních vztazích upraven v § 369 obchodního zákoníku, přičemž ve smlouvě není dohodnutá výše úroku a používá se tedy soukromoprávní úprava úroků z prodlení, viz kapitola 2.5.2. Jiné zajišťovací instrumenty pohledávek nejsou většinou využívány, a to z důvodu konkurenčního boje o zákazníky.

4.4. Formy vymáhání pohledávek v divizi

Společnost používá k řešení problematiky pohledávek vnitropodnikovou směrnici QS 14.12 – Vymáhání pohledávek (dále jen směrnice), která upravuje obsahovou stránku dokumentů používaných v procesu vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti a stanovuje termíny pro realizaci uvedených činností.

Ředitel divize však může v divizní normě stanovit termíny jinak. Odpovědnost za řešení pohledávek po lhůtě splatnosti na jednotlivých divizích má zaměstnanec pověřený vymáháním a vedoucí organizační jednotky, který odpovídá za obchodní styk s daným zákazníkem.

Ředitel divize je odpovědný za minimalizaci pohledávek po lhůtě splatnosti, povolení dodávek zboží u zákazníků s pohledávkami po lhůtě splatnosti, a také za podání návrhu správní radě o předání pohledávky k vymáhání právnímu zástupci nebo specializované agentuře. Vedoucí organizační jednotky je odpovědný za návrh obchodních podmínek partnera pro odběr zboží či služeb na fakturu, kontrolu a zajištění pohledávek po lhůtě splatnosti, nedodání dalšího zboží partnerovi s pohledávkami po lhůtě splatnosti a za spolupráci při vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti.

Proces vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti probíhá po linii, kdy vedle vedoucích organizačních jednotek, kteří jsou povinni být v kontaktu se svými obchodními partnery a řešit na obchodní úrovni vzniklé pohledávky po lhůtě splatnosti, pohledávky vymáhají i zaměstnanci pověřeni vymáháním. Vedoucí organizační jednotky je povinen po celé řešení případu poskytovat informace a plnou součinnost tomuto zaměstnanci.

Zaměstnanec pověřený vymáháním je odpovědný za kontrolu dodržování platebních termínů ze strany obchodních partnerů, informování ředitele divize o porušení závazků, provádění úkonů vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti, vytváření sestav pohledávek po lhůtě splatnosti, vystavování a rozesílání upomínek, zpracování uznání závazku, splátkového kalendáře, předžalobního pokusu o smír či zpracování podkladů pro předání případu agentuře specializované na vymáhání pohledávek nebo právnímu zástupci.

Započtení vzájemných pohledávek - před zahájením vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti prověří zaměstnanec pověřený vymáháním vzájemné pohledávky jak za divizi, tak i za celou společnost a obchodními partnery a zajistí provedení zápočtu, pokud vzájemné pohledávky existují. Započtení vzájemných pohledávek proběhne buď dohodou o započtení vzájemných pohledávek, která vychází z oboustranné vůle závazky a pohledávky zlikvidovat či se mohou také započítávat pohledávky dosud ve lhůtě splatnosti anebo jednostranným zápočtem, který umožňuje započíst splatné pohledávky bez souhlasu protistrany. Vystavení jednostranného zápočtu je třeba konzultovat s ředitelem ekonomicko-správní divize.

Upomínka - pokud ředitel divize nestanoví jinak, musí zaměstnance pověřený vymáháním nejpozději do 30 dnů po lhůtě splatnosti pohledávky vystavit a elektronicky odeslat upomínku dlužníkovi.

Uznání závazku - dlužníci, kteří jsou v prodlení s úhradou faktur déle než 60 dnů, jsou vyzváni k uznání závazku. Tímto dokumentem si divize usnadňuje případné soudní vymáhání, neboť už následně nemusí dokazovat oprávněnost pohledávky.

Po uznání závazku může následovat jako další možnost **splátkový kalendář**. Splátkový kalendář zpracuje zaměstnanec pověřený vymáháním na základě dohody vedoucího organizační jednotky se zákazníkem a po schválení ředitelem divize. Zaměstnanec pověřený vymáháním kontroluje úhradu dluhu ve stanovených náhradních termínech splácení a v případě, kdyby došlo k porušení dohody, podá zprávu řediteli divize, který se s vedoucím organizační jednotky dohodnou na dalším postupu. **Penalizační faktury** - podmínky pro vystavování penalizačních faktur, tj. faktur na úrok z prodlení, stanovuje ředitel divize.

Předžalobní pokus o smír – v případě, kdy není možné se s dlužníkem dohodnout na uznání závazku nebo dlužník nedodržel splátkový kalendář a jeho obchodní chování neposkytuje záruku úhrady dluhu či není možné se s dlužníkem dohodnout na uznání závazku anebo pohledávka je více jak 90 dnů po lhůtě splatnosti, zašle zaměstnanec pověřený vymáháním po schválení ředitele divize předžalobní pokus o smír.

Soudní a jiné vymáhání – pokud ani do 30 dní po zaslání předžalobního pokusu o smír nedojde k zaplacení závazku či jeho poměrné části a ani nedojde k uznání závazku, požádá ředitel divize správní radu o schválení předání vymáhání pohledávky specializované agentuře anebo prostřednictvím právního zástupce místně a věcně příslušnému soudu. Zaměstnanec pověřený vymáháním je pak povinen zajistit a předat právnímu zástupci aktuální výpis dluhu z informačního systému, originál objednávky zákazníka, faktury a potvrzení o doručení a převzetí zboží či služby zákazníkem. Korespondenci se soudními orgány vyřizuje právní zástupce, korespondenci s agenturou specializovanou na vymáhání pohledávek vyřizuje zaměstnanec pověřený vymáháním.

4.5. Opravné položky k pohledávkám a odpis pohledávek v divizi

Divize vytváří jak účetní **opravné položky**, tak zákonné opravné položky. Při tvorbě zákonných opravných položek se není možné nikterak odchýlit od zákona. Ani divize Tau to nedělá a snaží se využívat všech dostupných možností v této oblasti. Samozřejmě, že prioritou je tvorba zákonných opravných položek, neboť jsou daňově účinné, ale ani tvorbě účetních opravných položek by se neměla vyhýbat.

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.1.1, způsob tvorby účetní opravné položky je plně v kompetenci dané účetní jednotky. Účetní jednotka si stanovila, že účetní opravné položky budou ve většině případů tvořeny ve výši zákonných opravných položek, tedy dle zákona o rezervách.

Z praxe je známo, že čím déle jsou pohledávky po lhůtě splatnosti, tím je menší pravděpodobnost, že budou zaplacený v plné výši. Při použití zákonných opravných položek a účetních opravných položek nad rámec zákonných je dosaženo nižšího daňového základu a zároveň hospodářský výsledek nejlépe zobrazuje pravdivý stav hospodaření firmy. Účetní jednotka by však měla současné použití zákonných a účetních opravných položek pro jednu pohledávku upravit ve vnitropodnikové směrnici pro vedení účetnictví.

Ve vnitropodnikové směrnici by si měla účetní jednotka určit jak rozvahovou hodnotu pohledávky, od které se bude účetní opravná položka tvořit, ale také výši opravné položky, jako například takto:

- pohledávky 30 – 90 dní po lhůtě splatnosti – až 50 % opravná položka k pohledávce;
- pohledávky 90 – 180 dní po lhůtě splatnosti – až 75 % opravná položka k pohledávce,
- pohledávky více jak 180 dní po lhůtě splatnosti – až 100 % opravná položky k pohledávce.

Divize vytváří jak účetní, tak i daňový **odpis pohledávky**. Daňový odpis pohledávky je prováděn v zákonem daných případech viz kapitola č. 3.2.2. Účetní odpis je vytvářen dle uvážení účetní jednotky, neboli pokud účetní jednotka shledá pohledávku nedobytnou, odepíše ji. Odespané pohledávky jsou následně sledovány v podrozvahové evidenci.

4.6. Analýza pohledávek v divizi v letech 2008 – 2012

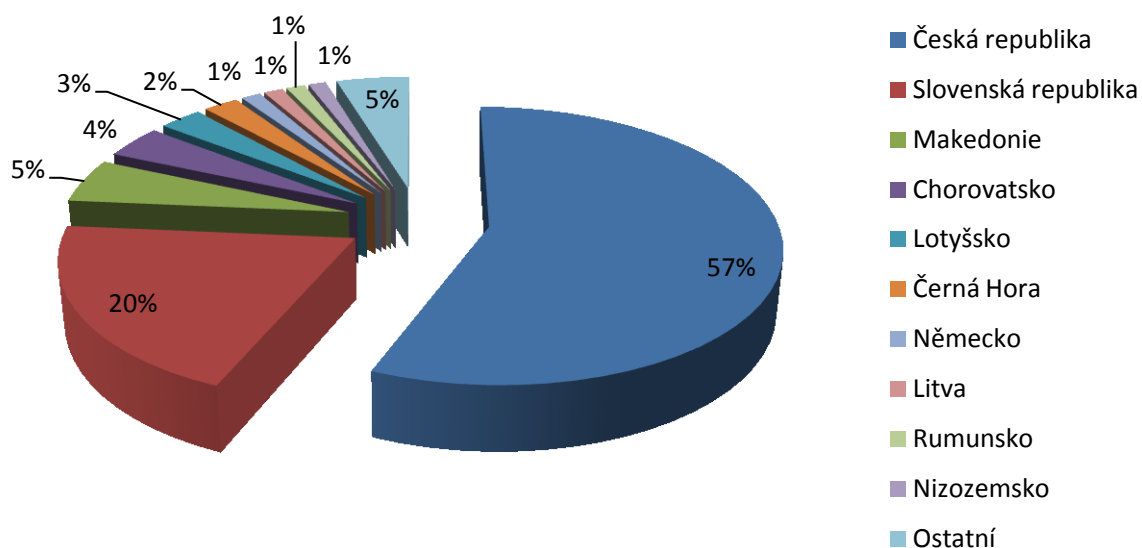
4.6.1. Pohledávky dle země odběratele

V divizi Tau se podíl objemu splatných pohledávek dle země odběratele v průběhu sledovaných let vyvíjel různorodě. První graf č. 4.1 souhrnně vypovídá o procentuálním podílu na objemu splatných pohledávek z obchodní činnosti za celé sledované období dle zemí odběratele, pokud podíl překročil alespoň jedno procento celkového objemu splatných pohledávek.

Ze souhrnného grafu č. 4.1 je zřejmé, že objem splatných pohledávek za tuzemské odběratele se pohybuje v nadpoloviční většině oproti objemu splatných pohledávek za zahraniční odběratele. Pouze v prvním sledovaném roce byl objem splatných pohledávek tuzemských odběratelů jen 43 % z celkového objemu pohledávek toho roku, viz graf č. 4.2.

Nejvýznamnějším zahraničním odběratelem by dle grafu č. 4.1 měla být Slovenská republika. Avšak z následujících grafů je zřejmé, že se jedná o mírně zkreslený předpoklad. Neboť odběratelé ze Slovenské republiky byli hlavními odběrateli především v roce 2008, viz graf č. 4.2, kdy dokonce objem splatných pohledávek od slovenských odběratelů byl ještě o 1 % vyšší než objem od tuzemských odběratelů. V následujícím roce objem splatných pohledávek od odběratelů ze Slovenské republiky velmi výrazně poklesl a to až na 12 % z celkového objemu splatných pohledávek roku 2009, viz graf č. 4.3. Klesající tendenci si slovenští odběratelé drželi i v následujících letech.

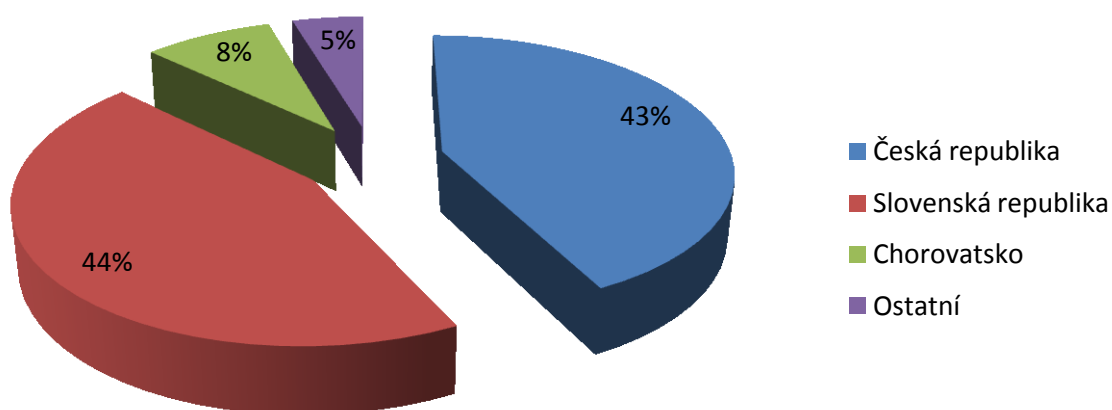
Graf č. 4.1 Procentuální podíl objemu pohledávek dle země odběratele za období 2008 - 2012

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

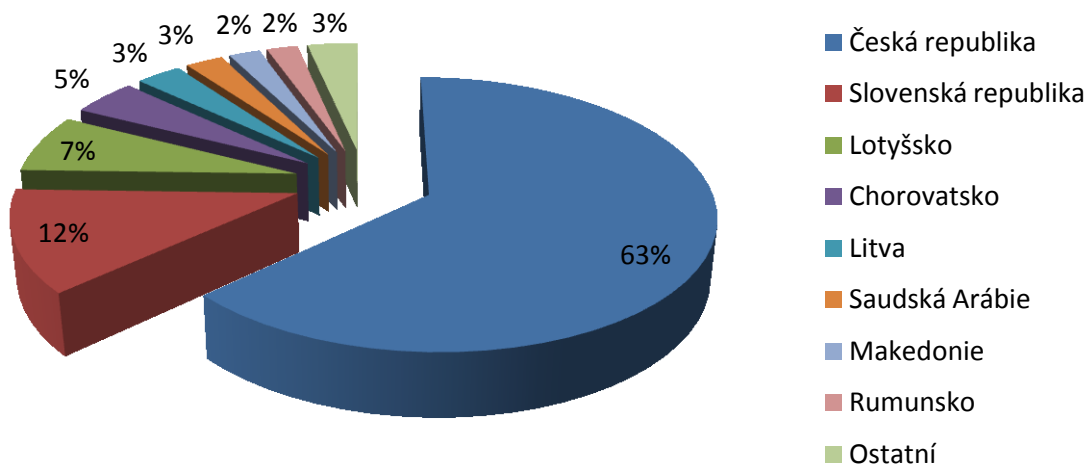
Následující grafy vypovídají o procentuálním podílu pohledávek dle země odběratele za jednotlivé roky, kde jsou uvedeny pouze podíly, které překročily alespoň dvě procenta z celkového objemu pohledávek v daném roce. V letech 2008 a 2009 dosahovaly objemy splatných pohledávek odběratelů z Chorovatska nezanedbatelné výše 8 a 5 % z celkového objemu splatných pohledávek v jednotlivých letech.

Graf č. 4.2 Procentuální podíl objemu pohledávek dle země odběratele v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

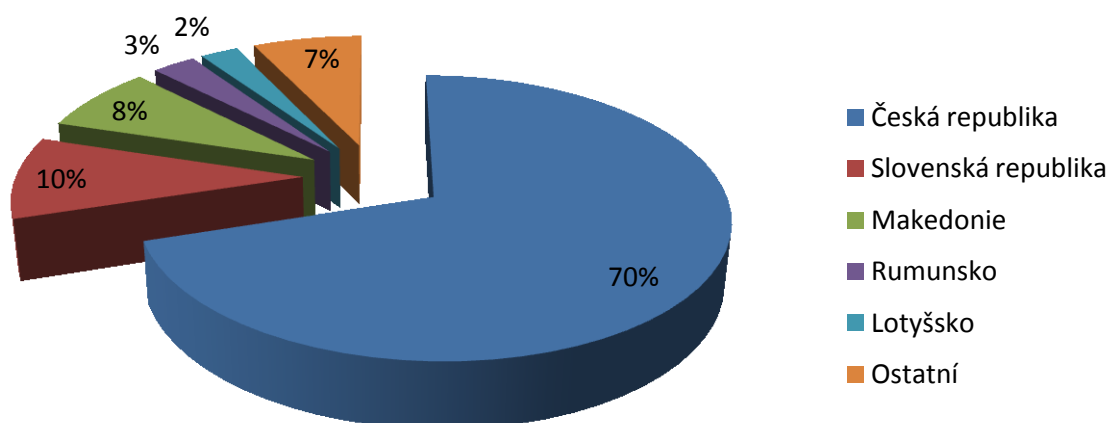
Graf č. 4.3 Procentuální podíl objemu pohledávek dle země odběratele v roce 2009

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

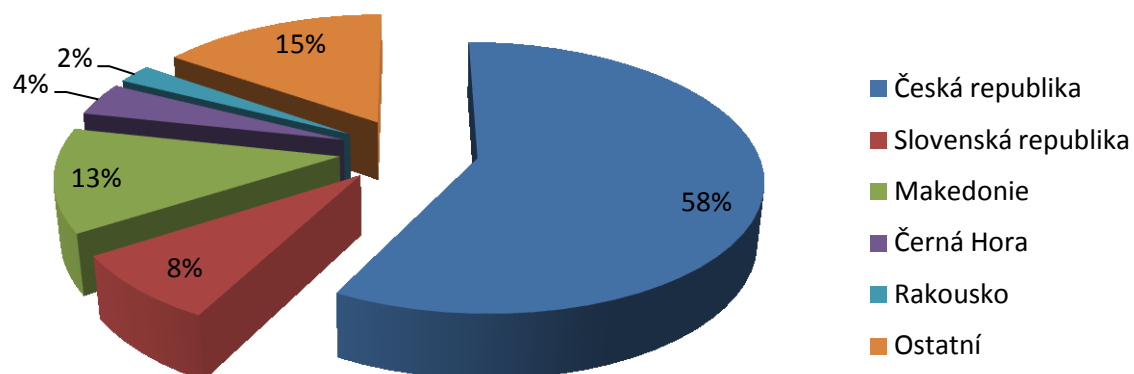
Od roku 2010 se svým objemem splatných pohledávek k celkovému objemu stali významnými odběratelé z Makedonie, neboť v letech 2010, 2011 a 2012 dosahovaly objemy splatných pohledávek 8, 13 a 10 % z celkového objemu splatných pohledávek v jednotlivých letech. Nejvyššího podílu dosáhl objem splatných pohledávek od tuzemských odběratelů na celkovém objemu splatných pohledávek v roce 2010, viz graf č. 4.4

Graf č. 4.4 Procentuální podíl objemu pohledávek dle země odběratele v roce 2010

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

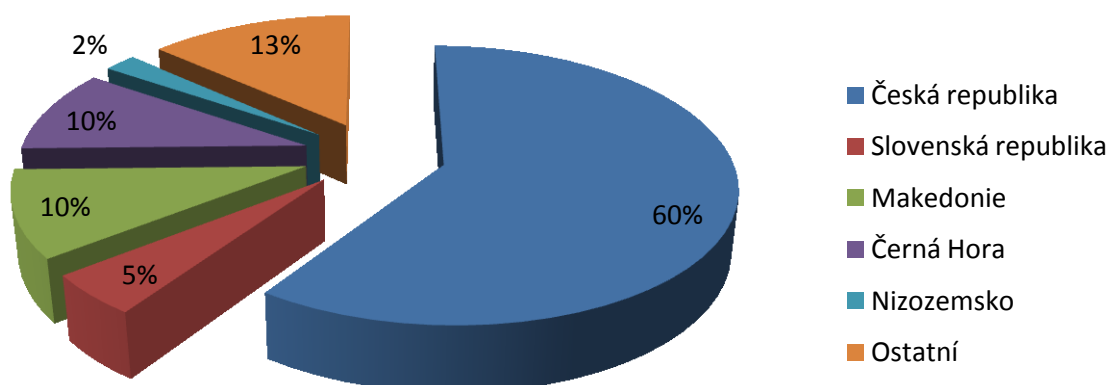
Graf č. 4.5 Procentuální podíl objemu pohledávek dle země odběratele v roce 2011

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

Významné postavení získali od roku 2011, dle grafu 4.5, odběratelé z Černé Hory, kdy objem jejich splatných pohledávek činil 4 % z celkového objemu pohledávek toho roku. V roce 2012 byl podíl objemu splatných pohledávek za odběratele z Černé Hory již 10 % z celkového objemu pohledávek. Dle grafu č. 4.6, je v roce 2012 objem pohledávek za odběratele ze Slovenské republiky již jen 5 % z celkového objemu splatných pohledávek toho roku.

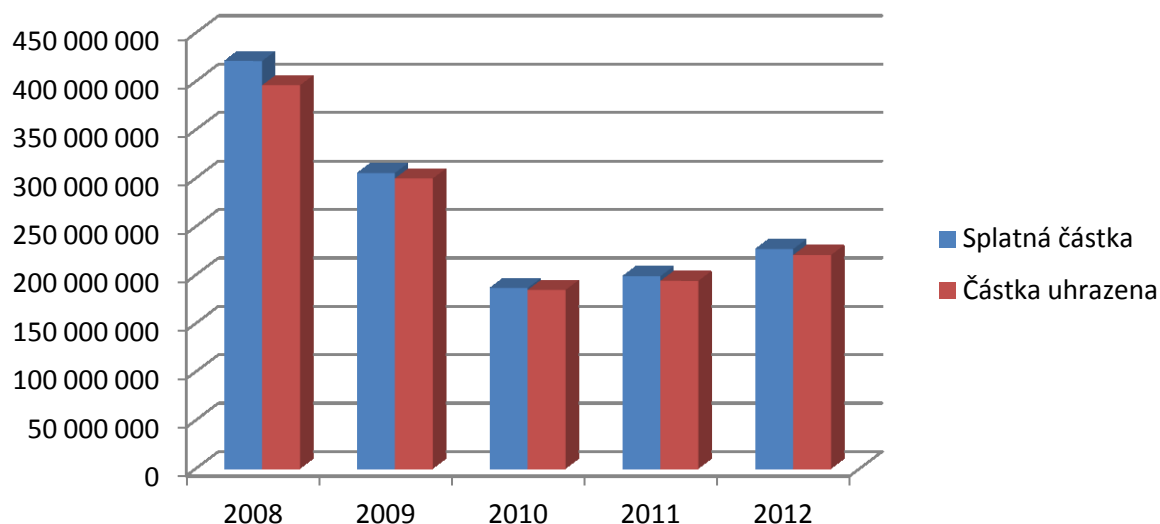
Graf č. 4.6 Procentuální podíl objemu pohledávek dle země odběratele v roce 2012

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

4.6.2. Pohledávky z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012

Graf č. 4.7 Vývoj objemu splatných a uhrazených pohledávek z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012 (v Kč)

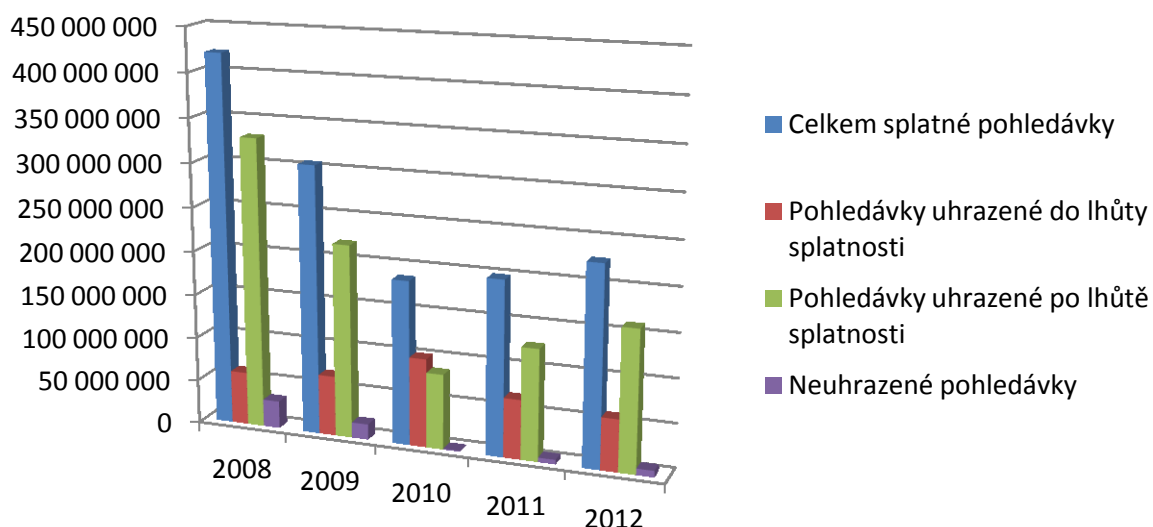

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

Ve sledovaném období lze pozorovat změny v objemu pohledávek z obchodní činnosti. Největší objem splatných pohledávek byl v roce 2008, kdy suma pohledávek přesahovala 421 mil. Kč, viz graf č. 4.7. Naopak rok 2010 byl z hlediska objemu splatných pohledávek nejnižší, neboť suma pohledávek přesahovala pouze 187 mil. Kč. Protože divize obchoduje také se zahraničními odběrateli, v uhrazené částce jsou i kurzové rozdíly. Rozdíl mezi částkou splatnou a částkou uhrazenou, je v roce 2008 necelých 6 % splatné částky, v dalších letech je tento rozdíl do tří procent splatné částky v daném roce.

Divizi kromě pohledávek uhrazených do splatnosti vznikají samozřejmě i pohledávky uhrazené po splatnosti a také nesplacené pohledávky. Nejvyšší objem pohledávek uhrazených po splatnosti byl v roce 2008, viz graf č. 4.8, kdy pohledávky uhrazené po splatnosti dosahovaly necelých 331 mil. Kč, což odpovídalo až 78 % celkového objemu splatných pohledávek v daném roce. Pouze v roce 2010 objem pohledávek uhrazený do lhůty splatnosti převýšil objem pohledávek uhrazených po lhůtě splatnosti. Po celé sledované období se objem pohledávek uhrazených do splatnosti pohybuje v rozmezí 59 - 101 mil. Kč.

Graf č. 4.8 Struktura pohledávek k celkové sumě pohledávek z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012 (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

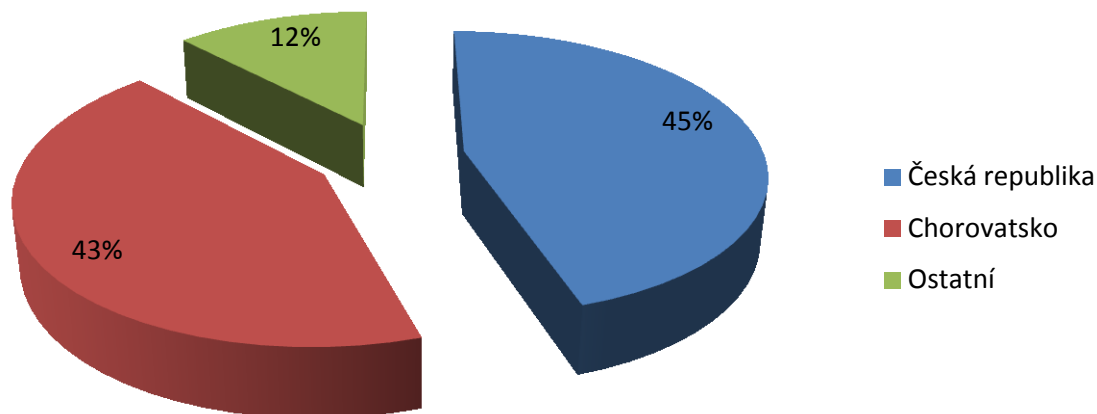
Ve sledovaném období jak objem pohledávek uhrazený po splatnosti, tak i objem neuhraných pohledávek, kopíruje vývoj objemu splatných pohledávek, viz graf č. 4.8. Kromě roku 2010 pohledávky uhrazené do lhůty splatnosti dosahovaly poměrně srovnatelných hodnot. Výše objemu pohledávek uhrazených po splatnosti nikdy neklesla pod 45 % celkového objemu splatných pohledávek v daném roce, viz tabulka č. 4.1. Nejvyšší podíl měl objem neuhraných pohledávek v roce 2008, kdy převyšoval 7 % objemu splatných pohledávek v daném roce, naopak nejnižší podíl byl v roce 2010, kdy činil pouze 0,3 % objemu splatných pohledávek v daném roce.

Tabulka č. 4.1 Struktura pohledávek k celkové sumě splatných pohledávek z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012 (v Kč)

Rok	Celkem splatné pohledávky	Pohledávky uhrazené do lhůty splatnosti	Pohledávky uhrazené po lhůtě splatnosti	Neuhrazené pohledávky
2008	421 042 155	60 086 632	330 083 433	30 872 090
2009	305 304 696	68 147 599	219 882 045	17 275 053
2010	186 585 659	100 580 319	85 378 761	626 579
2011	198 692 263	67 368 977	126 596 772	4 726 514
2012	226 711 578	59 129 434	160 547 691	7 034 452

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat

Graf č. 4.9 Rozdělení objemu neuhrazených pohledávek z obchodní činnosti divize za období 2008 – 2012 dle země odběratele

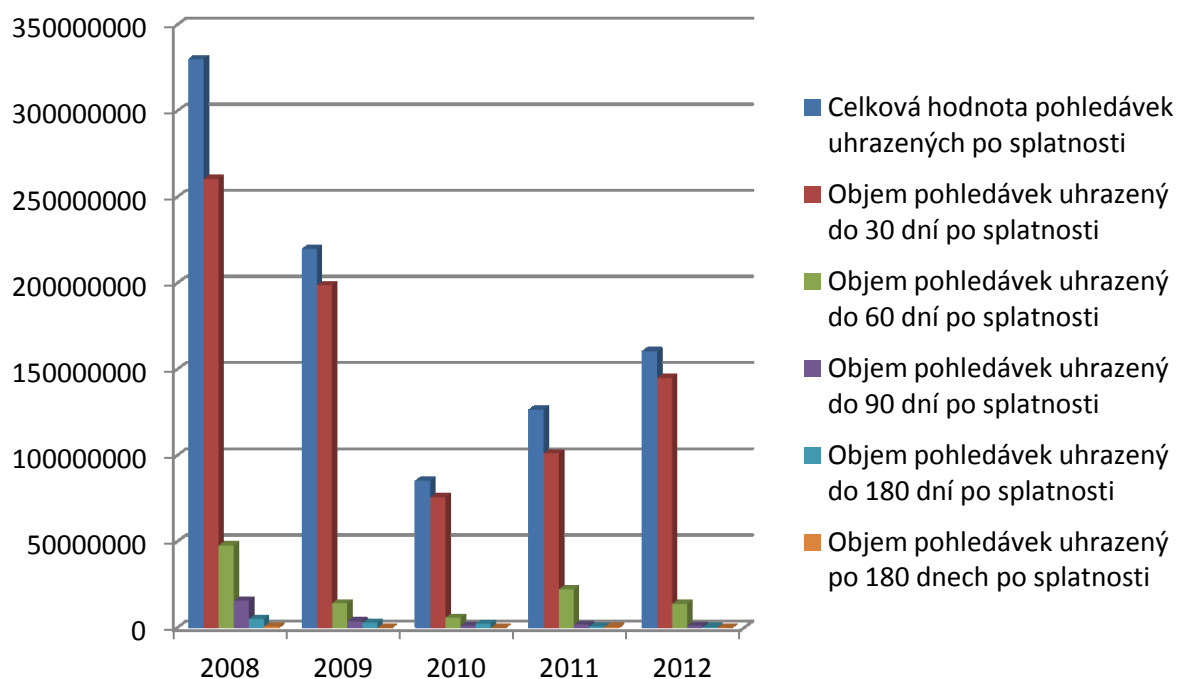
Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

Na objemu neuhrazených pohledávek za sledované roky se zejména podílí odběratelé z České republiky a Chorovatska, viz graf. 4.9. Avšak počet zemí, z nichž odběratelé neuhradili určitý objem svých pohledávek, je celkem 15, což je skoro polovina celkového počtu všech zemí odběratelů za celé sledované období. Navíc u sedmi zemí odběratelů, kterými jsou Itálie, Chorovatsko, Bulharsko, Velká Británie, Bosna a Hercegovina, Libanon a Řecko je tento objem neuhrazených pohledávek vyšší než 51 % z jejich celkového objemu splatných pohledávek za sledované období.

Pohledávky po splatnosti dle kategorií:

- 0 – 30 dnů po splatnosti
- 31 – 60 dnů po splatnosti
- 61 – 90 dnů po splatnosti
- 91 – 180 dnů po splatnosti
- nad 181 dnů po splatnosti

Graf č. 4.10 Struktura pohledávek z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012 v členění podle dnů po splatnosti (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

Z grafu č. 4.10 je zřejmé, že po celé sledované období největší podíl představovaly pohledávky po splatnosti do 30 dnů. Jejich objem vždy činil minimálně 78 % z celkového objemu pohledávek uhrazených po lhůtě splatnosti v daném roce.

Další významnou skupinu tvořily pohledávky po splatnosti 31 – 60 dnů, které v letech 2008 a 2011 představovaly více než 14 a 17 % objemu pohledávek uhrazených po splatnosti, viz tabulka č. 4.2. V ostatních sledovaných letech byl objem pohledávek po splatnosti 31 – 60 dnů do 9 % celkového objemu pohledávek uhrazených po splatnosti v daném roce. Objem pohledávek uhrazených po více než 180 dnech po splatnosti se za sledované období pohybuje v rozmezí 0 – 0,3 % objemu pohledávek uhrazených po lhůtě splatnosti v daném roce.

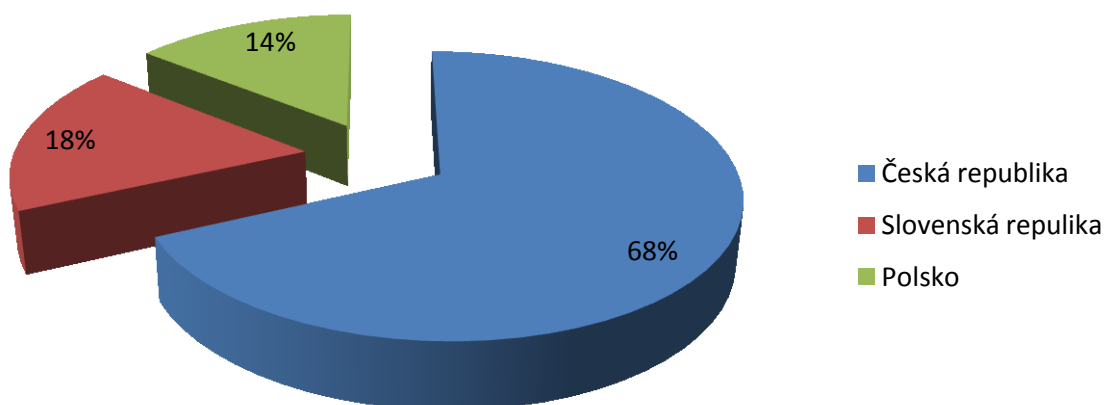
Tabulka č. 4.2 Pohledávky po splatnosti z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012 v členění podle dnů po splatnosti (v Kč)

Rok	Po splatnosti				
	do 30 dní	do 60 dní	do 90 dní	do 180 dní	nad 180 dní
2008	260 596 747	47 809 968	15 773 420	5 151 602	751 697
2009	198 932 899	14 235 711	3 809 299	2 904 135	0
2010	75 827 866	5 898 821	1 231 387	2 392 086	28 602
2011	101 344 684	22 389 557	1 800 353	692 576	369 602
2012	145 012 078	13 833 670	1 224 100	374 420	103 424

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

Na objemu pohledávek uhrazených po více než 180 dnech po lhůtě splatnosti za sledované roky se podílí odběratelé ze tří zemí a to z České republiky, Slovenské republiky a Polska, viz graf 4.11. V případě odběratelů z České či Slovenské republiky se nejedná o výrazné objemy, jedná se o objemy pohledávek do 0,12 % z celkové splatné částky za sledované období z dané země odběratele. Objem pohledávek uhrazených po více než 180 dnech po lhůtě splatnosti za sledované roky je v případě odběratelů z Polska více než 5 % z celkové splatné částky za sledované období za odběratele z Polska.

Graf č. 4.11 Rozdělení objemu pohledávek z obchodní činnosti divize za období 2008 – 2012 uhrazených po více než 180 dnech po splatnosti dle země odběratele

Zdroj: Vlastní zpracování z poskytnutých dat divize Tau

4.7.Zjištěné nedostatky a návrhy na jejich řešení

Z analýzy pohledávek z obchodní činnosti za období 2008 – 2012 vyplývá, že velká část odběratelů, ať už tuzemských či zahraničních, nehradí své pohledávky do lhůty splatnosti. Což je dáno celou řadou faktorů, kterými může být špatná platební morálka, druhotná platební neschopnost či využívání vyčkávací taktiky, umožňující dlužníkům získat výhodný dodavatelský úvěr.

V průměru bylo za sledované období uhrazeno do lhůty splatnosti jen 26 % objemu splatných pohledávek, přes 70 % objemu splatných pohledávek bylo uhrazeno po lhůtě splatnosti, přičemž v průměru přes 85 % objemu pohledávek uhrazených po lhůtě splatnosti bylo uhrazeno do 30 dní po lhůtě splatnosti a přes 3 % objemu splatných pohledávek nebylo uhrazeno vůbec. Celkový objem neuhrazených pohledávek činí za sledované období přes 60 mil. Kč a z 55 % jde o pohledávky za zahraniční odběratele.

Každá společnost má svůj systém řízení pohledávek nastaven jinak, dle svého uvážení. Avšak všechny společnosti mají společný cíl jejich systému řízení pohledávek, a tím je včasné inkaso pohledávky.

Divize by měla důsledněji dodržovat stanovenou výši zálohové platby u nových a neznámých odběratelů, jako zvolenou formu preventivního zajištění pohledávek z obchodní činnosti. Neboť tím získá v inkasované částce určitou záruku, že neodejde s prázdnou. Nicméně pro odběratele může být zálohová platba překážkou, neboť tak přichází o část výhody, kterou je odložení splatnosti jeho závazku a musí tedy jeho část uhradit již před plněním protistrany. Pro odběratele může být pozitivní fakt, že konečná částka, resp. její doplatek nad zálohy pak již nevypadá až tak hrozivě.

Pokud by odběratel nechtěl přistoupit na zálohovou platbu, měla by divize zvolit jinou formu preventivního zajištění pohledávky a to například bankovní záruky, faktoringu či notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti. V případě, kdy se jedná o zahraničního odběratele, může divize zvolit i použití dokumentárního akreditivu či možnosti pohledávku pojistit. Sice se jedná o nákladnější formy zajištění pohledávky, avšak poskytují pro věřitele velkou jistotu úhrady. Je však nutné zmínit, že například uznání závazku formou notářského zápisu s doložkou přímé vykonatelnosti, které se nabízí jako ideální prostředek pro zajištění pohledávek a zaručuje tedy velmi výhodné postavení v případném exekučním vymáhání, je v praxi nepříliš využívaným instrumentem, neboť málokterý dlužník na něj dobrovolně přistoupí.

Skutečnost, že vymáhání pohledávek mají v kompetenci zaměstnanci pověřeni vymáháním, považují za výhodu, neboť je tak zajištěn individuální přístup k dlužníkovi, kdy daného odběratele řeší zaměstnanec, který s ním obchod uzavřel. Avšak bylo by vhodné zvýšit důraz na intenzivnější kontakt s dlužníkem, ať už telefonický či elektronický. Neboť liknavost v podobě volání jedenkrát za 14 dní se může stát pro společnost osudovou. Nejprve je nutné dlužníkovi připomenout jeho závazek, a v případě že tato upomínka nepomůže, je vhodné dlužníka upozornit na případné sankce, které z jeho prodlení vyplynou. Pokud dlužník nedodrží ani náhradní termín splatnosti je nutné promptně přistoupit k dalším krokům. Je totiž nutné počítat i s tím, že odběratel může navodit zdání solidnosti několika menšími obchody s následným odběrem a nezaplacením velkého obchodu.

V případě, že dlužník věřiteli i přes využití některého ze zajišťovacích prostředků svůj dluh nezaplatí, existují dvě základní možnosti, jak s touto skutečností naložit, a to soudní či mimosoudní řešení. Pro rozhodnutí je důležité, zdali věřitel s úhradou pohledávky spěchá nebo nikoliv. Pokud je věřitel ve finanční tísní, je vhodné vymáhat pohledávku mimosoudní cestou a využít služeb inkasní kanceláře, kterých je v České republice mnoho. Avšak mělo by jít o seriózní inkasní kancelář, která si předem neúčtuje žádné zálohy či poplatky a pracuje na principu, kdy svoji odměnu účtuje pouze v případě úspěšného inkasa. Obvykle platí, že čím je dlužná částka nižší a datum její splatnosti starší, tím je provize spojená s jejím vymožením vyšší. Naopak větší a mladší pohledávky může inkasní společnost vymáhat za provizi v řádu několika málo procent. Další výhody spatřují v rychlosti, zkušenosti, efektivnosti a v daňové uznatelnosti nákladů při zapojení inkasní kanceláře do vymáhání pohledávek oproti vymáhání pohledávek po splatnosti vlastními silami.

Dalším výhodným způsobem řešení pohledávek, které by bylo vhodné využívat je rozhodčí řízení. Nejlépe institucionální rozhodčí řízení, které zajišťuje kvalifikované rozhodování sporu. Rozhodčího řízení však může být využito pouze v případě, kdy byla ve smlouvě sjednána rozhodčí doložka, bylo by tedy nutné ji zakomponovat do smlouvy. Rozhodčí řízení je vhodné využít pro jeho výhody, mezi které patří jeho efektivita a to jak z pohledu časového, kdy rozhodování zpravidla trvá 1 – 3 měsíce, tak zpravidla i finančního, neboť náklady na rozhodčí řízení jsou ve srovnání se soudním řízením nižší. Navíc rozhodce má právo uložit účastníkovi, který ve sporu prohrál, povinnost nahradit náklady sporu a popřípadě i náklady na právní zastoupení advokátem úspěšné straně. Rozhodčí řízení má však také nevýhody, které by měly strany uvážit. Nevýhoda rozhodčího řízení spočívá v tom,

že rozhodčí nález nabývá platnosti okamžikem vydání a je ihned vykonatelný. Nelze se tedy proti němu odvolat, což není mnohým účastníkům smluv předem známo.

Každý zajišťovací prostředek má své výhody a nevýhody, ale záleží na konkrétní situaci, jaký způsob zajištění pohledávek je pro společnost výhodnější. Na základě konzultací a získaných interních dokumentů mohu konstatovat, že z hlediska právního se divize snaží využívat vhodné prostředky k zajištění či následnému vymáhání pohledávek. I přesto by divize měla do budoucna zvážit využití dalších doporučených možností zajištění nebo vymáhání pohledávek, které v současnosti nevyužívá.

5. Závěr

Pohledávky z obchodních vztahů jsou problematikou, která v současné době zaměstnává většinu společností, proto je velmi důležité tyto pohledávky správně ošetřovat a dbát na jejich včasnou úhradu. Významnou oblastí ovlivňující finanční situaci firmy se tedy stává řízení pohledávek a jejich zajištění ať už preventivní či následné. Poněvadž neuhrazená pohledávka odčerpává účetní jednotce finanční prostředky, které by mohla použít k rozšíření své podnikatelské činnosti či v horším případě se může společnost dostat do druhotné platební neschopnosti, jelikož by i ona nebyla schopna plnit své závazky.

Důležité je zdůraznit, že žádné zajištění nenabízí zcela stoprocentní ochranu před případnou neochotou dlužníka platit své dluhy a i přes veškerou snahu společnosti zůstanou některé pohledávky zcela neuhrazeny.

Úvod práce byl zaměřen zejména na přiblížení problematiky pohledávek a také na preventivní zajištění pohledávek, neboť se domnívám, že je vždy lepší prevence nežli následné řešení problémů. Druhá část byla zaměřena na nejčastěji využívané instrumenty pro vymáhání pohledávek po lhůtě splatnosti a veškeré zákonné možnosti, na základě nichž si mohou podnikatelé účetní jednotky snížit daňové zatížení a zároveň vykazovat skutečné a věrné zobrazení majetkové a finanční situace jejich podniku.

Za nejdůležitější lze považovat zpracování praktické části, kde byla vystižena vybraná divize, charakterizovány její pohledávky, využívané formy zajištění a vymáhání pohledávek v divizi. Poté byla provedena analýza pohledávek v letech 2008- 2012 i dle země odběratele, neboť vybraná divize obchoduje jak s tuzemskými tak i zahraničními odběrateli. Na konci kapitoly byly vyhodnoceny používané metody v divizi, včetně doporučení a možných prvků zlepšení.

Cílem diplomové práce bylo charakterizovat všeobecné aspekty pohledávek z obchodního styku, specifikovat nejvyužívanější možnosti zajištění a vymáhání pohledávek. Dále také podrobně vysvětlit právní, účetní a daňové aspekty zajišťování pohledávek po splatnosti. Analýza pohledávek a jejich řešení ve vybrané divizi společnosti. Navržená opatření v předložené diplomové práci mohou eliminovat zjištěné nedostatky nejen dané divize, ale být i inspirací i pro jiné, srovnatelné podnikatelské subjekty.

Seznam použité literatury

- [1] BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ. *Pohledávky – právně – daňově – účetně*. 3. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 136 s. ISBN 978-80-247-1816-3.
- [2] DRBOHLAV, Josef a Tomáš POHL. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3.vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, 244 s. ISBN 978-80-7357-599-1
- [3] Kolektiv autorů. *Meritum vymáhání pohledávek*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. 896 s. ISBN 978-80-7357-686-8
- [4] KUNEŠOVÁ-SKÁLOVÁ, Jana. *Pohledávky*. 4. vyd. Ostrava: Sagit, 1999. 147 s. ISBN 80-7208-132-2.
- [5] MACEK, Tomáš a Miloš TOMSA. *Jak vymáhat pohledávky v obchodních vztazích?* Ostrava: Montanex, a.s., 1994. 177 s. ISBN 80-85780-15-1
- [6] PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2009. 111 s. ISBN 978-80-7263-534-4.
- [7] SALEK, John G. *Accounts receivable management best practices*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2006. 304 s. ISBN 978-0-471-74191-6
- [8] SCHELE, Karel a Ilona SCHELLEOVÁ. *Rozhodčí řízení: historie, současnost, perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 300 s. ISBN 80-86432-19-X.
- [9] VALACH, Josef a kolektiv. *Finanční řízení podniku*. 2. vyd. Praha: Ekopres, 1999. 324 s. ISBN 80-86119-21-1
- [10] VOZŇÁKOVÁ, Iveta. *Efektivní řízení pohledávek*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. 124 s. ISBN 80-247-0770-5

Internetové zdroje

- [11] Asociace na ochranu věřitelů ČR *Vymáhání pohledávek*. [online] [cit. 2013-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.anov.cz/problematika-pohledavek/vymahani-pohledavek/>>
- [12] Daňarionline.cz *Nejčastější chyby zjištěné při auditu účetních závěrek*. [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d41227v52038-nejcastejsi-chyby-zjistene-pri-auditu-ucetnich-zaverek/>>
- [13] Epravo.cz *K některým obchodněprávním aspektům smluvní pokuty v relaci k úpravě smluvní pokuty novým občanským zákoníkem* [online] [cit. 2013-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-obchodnepravnim-aspektem-smluvni-pokuty-v-relaci-k-uprave-smluvni-pokuty-novym-obcanskym-zakonikem-84834.html>>

- [14] Epravo.cz *Postoupení smlouvy dnes a dle nového občanského zákoníku*. [online] [cit. 2013-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/postoupeni-smlouvy-dnes-a-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-83391.html>>
- [15] Justice.cz *Seznam rozhodců, kteří mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv*. [online] [cit. 2013-04-2]. Dostupné z WWW: <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5866&d=322233>>
- [16] Měsíc.cz *Máte pojištěné své pohledávky?* [online] [cit. 2013-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/mate-pojistene-sve-pohledavky>>
- [17] Měsíc.cz *Jak vám může posloužit faktoring nebo forfaiting?* [online] [cit. 2013-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/jak-vam-muze-poslouzit-factoring-nebo-forfaiting>>
- [18] Ministerstvo spravedlnosti ČR *Novinky v zástavním a zadržovacím právu*. [online] [cit. 2013-03-20] Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/vlastnictvi-a-dalsi-vecna-prava/konkretni-zmeny/novinky-v-zastavnim-a-zadrzovacim-pravu.html>>
- [19] Ministerstvo spravedlnosti ČR *Úpadek a způsoby jeho řešení*. [online] [cit. 2013-04-2]. Dostupné z WWW: <<http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>>
- [20] Ministerstvo spravedlnosti ČR *Změny v úpravě zániku závazků*. [online] [cit. 2013-03-18] Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/smluvni-pravo/konkretni-zmeny-v-obecne-casti/zmeny-v-uprave-zaniku-zavazku.html>>
- [21] Podnikatel.cz *Exekuce v roce 2013 podle nových pravidel*. [online] [cit. 2013-03-21] Dostupné z WWW: <<http://ohrozeny.podnikatel.cz/clanky/exekuce-v-roce-2013-podle-novych-pravidel-1-dil>>
- [22] Podnikatel.cz *Nový občanský zákoník ovlivní podnikání*. [online] [cit. 2013-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/novy-obcansky-zakonik-podnikani>>
- [23] Podnikatel.cz *Nový občanský zákoník upravuje povinnosti věřitelů*. [online] [cit. 2013-03-17] Dostupné z WWW: <<http://www.podnikatel.cz/clanky/novy-obcansky-zakonik-odpovednost-veritele>>
- [24] Profipravo.cz *Občanskoprávní shrnutí k zajišťovacímu převodu práva ve smyslu § 553 ObčZ* [online] [cit. 2013-03-06]. Dostupné z WWW: <http://profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=58&id_article=252677&csurum=468f1dd7>

Zákony

- [25] Zákon č.586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- [26] Zákon č.563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů
- [27] Zákon č.235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
- [28] Zákon č.593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- [29] Zákon č.513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [30] Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [31] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (platný od 1. 1. 2014)
- [32] Zákon č. 358/1992 Sb. o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Seznam zkratek

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČNB	Česká národní banka
DPH	daň z přidané hodnoty
EŘ	exekuční řád
FO	fyzická osoba
IZ	insolvenční zákon
MD	má dáti
mil.	milion
např.	například
NObčZ	nový občanský zákoník
ObčZ	občanský zákoník
ObchZ	obchodní zákoník
odst.	odstavec
OSŘ	občanský soudní řád
písm.	písmeno
PO	právnícká osoba
příp.	případně
Sb.	sbírky
tj.	to jest (to je)
tzv.	takzvaně
ZDP	zákon o daních z příjmů
ZoÚ	zákon o účetnictví
ZoR	zákon o rezervách

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26. dubna 2013

.....*Hana Titzová*.....

jméno a příjmení studenta

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Přehled objemu pohledávek dle země odběratele za období 2008 – 2012 a za jednotlivé roky
- Příloha č. 2: Přehled objemů splatných a uhrazených pohledávek z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012
- Příloha č. 3: Struktura pohledávek k celkové sumě splatných pohledávek z obchodní činnosti divize v letech 2008 – 2012
- Příloha č. 4: Rozdělení objemu neuhrazených pohledávek z obchodní činnosti divize dle země odběratele za období 2008 – 2012
- Příloha č. 5: Rozdělení objemu pohledávek z obchodní činnosti divize uhrazených po více než 180 dnech po splatnosti dle země odběratele za období 2008 – 2012